

POPOTNIK

Pedagoški in znanstven list

L. XXXII.

1911

Štev. 1. ::

Ureja

M. J. NERAT,

šolski ravnatelj v Mariboru.

Last in založba Zaveze avstrijskih jugoslo-
vanskih učiteljskih društev ::

:: Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani ::

V Ljubljani, dne 15. januarja 1911.

V s e b i n a :

1. <i>Auguštín Požegar</i> : Misli o reformi ljudske šole	1
2. <i>Pav. Flerè</i> : H. Scharrelmann	7
3. <i>Drag. Humek</i> : Risanje in rokotvorni pouk	21
4. Fragmenti	23
5. Razgled.	
Časopisni vpogled	29
Šolske in učiteljske vesti	30
Šolstvo na slovanskem jugu	30
Višješolski vestnik	31
Razne vesti	31

Listnica upravníštva.

To številko pošiljamo nekaterim šolskim vodstvom na ogled. Kdor se sam ne naroči, naj poišče namestnika. Tovarišice, tovariši, pogumno v boj za svoje stanovske liste! Ti z Vami stoje in padejo! — Pri pošiljatvi naročnine naj zapiše vsak tudi čas, do kdaj je po njegovem poravnana naročnina. Le na ta način se lahko popraví: takoj vsaka pomota — Kdor spremeni svoje bivališče, naj to sporoči upravništvu, kajti pogosto prihajajo listi nazaj z opomnjo zadnje pošte: odšel drugam! — Vsako leto priložimo 11. številki poštno-hranilnične položnice. Ljubše nam je in ceneje za oba dela, ako se poslužujete le teh.

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta
:: 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 y. ::

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju
:: M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) šte. 6 ::

:: Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar. ::

Misli o reformi ljudske šole.

Piše Avguštin Požegar.

Znan prirodoslovec je rekel, da ni nič novega pod solncem. Vse, kar je, je bilo že zdavna in bo vedno, le spreminja se vedno in isto se kaže v drugi obliki. To velja v prvi vrsti sicer le o tvarinah, ki se pretvarjajo na tisočere načine. A če pogledamo zgolj duševne proizvode, srečamo isto naravno resnico tudi pri njih. Zato je res, da ni nič novega pod solncem, ampak da se le staro ponavlja novo postara.

A čemu navajamo to itak znano dejstvo? Današnja ljudska šola ne odgovarja več časovnim zahtevam ali boljše zahtevam časa. Treba jo bo reformirati in sicer preustrojiti na boljše. Pri vsaki reformi pričakujemo, da se odstranijo hibe, pomanjkljivosti kakšne inštitucije in da se nadomestijo z vrlinami, ki jih prej nihče ni zapazil ali upošteval.

Šolstvo, ki sloni na njem vsa duševna kulturna in ki dobiva iz kulture vso zaslombo in podporo, se preobrazuje neprenehoma. Splošni smoter njegov je popolniti človeka in človeštvo. Pota in sredstva za dosego tega smotra so bila, so in bodo vedno različna. Pri šolskih reformah gre tedaj za metode poučevanja in odgojevanja. Da bi kdaj dosegli stališče in stopnje šolstva, ki bi pri njem trajno ostali, to ni mogoče, ker duševnosti nimajo stalnosti.

Četudi si želimo miru pri našem poslu, vendar moramo učitelji pozdraviti vsako nameravano reformo, ki stoji na stvarno pripoznanih prednostih napram še obstoječim razmeram. Že leta slišimo in čitamo govore in mnenja o reformi ljudske šole in šolstva sploh. Mnogo se je že preustrojilo pri srednjih šolah, a sedaj bo dozorel čas tudi za ljudsko šolo.

Vnaprej povemo, da ne mislimo na reformo ljudske šole v smislu tistih, ki šolo sploh ne upoštevajo, ki stojijo vkljub visoke izobraženosti na stališču cinizma. Razmotrivali bomo stvarno o težnjah resnih šolnikov ter o mnenju šolskih in človekoljubnih prijateljev o reformi ljudske šole. In takšnih mnenj imamo dovolj.

Kako je bilo pri ljudski šoli in kako naj bo v prihodnje? Herbart in njegovi pristaši trdijo, da imajo največ odgojevalne moči miselne snovi.

Novodobni pedagogi, ki stojijo bolj na strani realizma, uče, da ne koristijo zgolj abstraktni nauki skoraj nič. Edino od praktiškega dela pričakujejo razvitek razuma, razvitek značaja in sploh uspeha pri nravni odgoji. Sedanji ljudski šoli predbacivajo se štiri glavne pomanjkljivosti, in sicer:

1. Današnja ljudska šola uči le posamezne znanostne kose, ki nimajo stika med seboj in ki se kmalu pozabijo.

2. Ljudska šola nima stika z dejanskim življenjem. Še celo oddalja se od življenja, odkar je nastal poseben učiteljski stan.

3. Ljudska šola ne odgaja.

4. Ljudska šola se premalo ali nič ne ozira na dušeslovje otroške dobe.

Dušeslovci trde, da se ozira ljudska šola preveč na snovi, ki nimajo zveze z dejanskim življenjem in zato so njeni uspehi nepovoljni. In če bi metoda ljudske šole manj gledala na mirnost in tihoto otrok ter upoštevala bolj prirojeni nagon do dela, bil bi uspeh pouka večji. Potrebno je tedaj, da dobi prosto kretanje in gibanje otroka več odduška.

Marsikaj tukaj navedenega se ne da zavreči, posebno ne, kar se pove ljudski šoli glede na šabloniziranje pouka in discipliniranje otrok. Da bi pa vse povprek obveljalo, pa tudi ni res. A preden pogovorimo posameznosti, moramo povedati nekaj splošnega o novo uvedenem načelu dela v ljudski šoli.

Toliko demokratizirani smo danes že, da se govori o delu bolj spoštljivo, kakor je bilo to nekdanj. Stari vek ni spoštoval težkega fizičnega dela. To je bilo nečastno in umetni kiparji niso uživali časti, ker so opravljali ročno delo. Le tisti so bili v časti, ki se bavili s slovstvom, z znanstvom, z duševnimi umetnostmi itd. Tako je ostalo do poznejših časov in še danes pojmovi in nazori o kakovosti dela niso jasni. In ravno odtod menda prihaja vsa nadloga pri reševanju šolskih vprašanj.

Danes smo uverjeni o tem, da je delo nekaj lepega, ki človeka živi, blaži in plemeniti. Le žal, da jih mnogo noče biti v vrsti delavskih plemenitašev.

Nekateri novodobni pedagogi, ki priporočajo in zagovarjajo delavsko šolo, navajajo Darwinovo životvorno načelo o razvoju človeka in človeškega rodu. Darwin pravi, da se zrcali v razvoju individua razvoj celega rodu ter da je odgoja posameznika le ponov razvojnega procesa rodu. Če rabimo to životvorno načelo pri delu, nam ono pomeni, da moramo odgojevati otroka z delom, kakor se razvija človeštvo le z delom in po delu. Otroka je tedaj treba navajati po njegovem lastnem delu, da si pridobi dejanske izkušnje glede na tvarine in orodja, ki se rabijo pri delu.

Toda nekdo poreče, da se ne zahteva s tem nič novega. Saj smo vendar vsi poučeni o samodelavnosti otrok in da jo vedno upoštevamo v šolskem delu. Res je tako. Vendar nam je veljala otroška samodelavnost do sedaj le bolj za zgolj duševna proizvodnja. Nihče ni mislil pri tem na telesne, šolske opravke, ki jih hočejo uvesti v šolo nastopajoči reformatorji.

A tudi ta zahteva ni nova. Salzmann n. pr. pravi: „Ich glaub', daß zu einer guten Erziehung gefordert werde, daß die Kinder recht ernstlich körperliche Arbeit tun.“

Vsekakor nastane vprašanje, bo li uvesti v ljudsko šolo telesno delo, kakšno delo ter v koliki meri. Na tem mestu ne smemo prezreti dejstva, da so živeli in živijo pedagogi in reformatorji ljudske šole izključno v mestih, da izvajajo svoja mnenja le iz opazovanja mestnega življenja, a razmer na deželi ne poznajo. To dejstvo pa nam da dovolj povoda, da oporekamo uvedbi telesnega dela v kmetske ljudske šole ravno iz pedagoških ozirov.

Da je telesno delo potrebno in zdravo, da je odgojevalno, o tem, ne dvomimo. A da bi bilo telesno delo potrebno in zdravo le za kmetske otroke, to ni res. A tako mislijo novejši reformatorji, da kličejo kmetski šoli: „Retour à la terre“ — nazaj k zemlji — mestnim šolam pa priporočajo zabavne igre ali ročna opravila, ki nimajo resne veljave. Razložek, ki ga namerava napraviti reforma med kmetskimi in mestnimi šolami, zdi se nam usodepoln. Morebiti se zdi ta razložek nekaterim naravno upravičen. Ne bodemo njim ugovarjali do skrajnosti, a opozoriti moramo vsekako na psihološko ozadje, ki ga ima stremljenje po ločitvi kmetske od mestne ljudske šole.

Odkod prihaja zahteva po uvedbi gospodarskega dela v ljudske šole? Že pred leti smo razpravljali v „Popotniku“ pod zaglavjem „Prosveta“ o nezdravem naraščanju mest. Kdor ima pazne oči, lahko najde vzroke, zakaj se poda toliko ljudi v mestno življenje. Ako bi hoteli govoriti o privlačnostih in mičnostih mestnega življenja ter o preprostostih življenja na kmetih, bi prekoračili okvir „Popotnikove“ naloge ter zlorabili njegovo potrpežljivost. Ostanimo na tem mestu le pri delu. Mesta ponujajo povprečno mnogo lajša dela z neprimerno boljšimi mezdami. Človek išče to, kar mu obeta več blagostanja pri manjšem naporu. To je naravno in pravico do tega ima vsakdo. In če se danes pritožujemo o prevelikem toku in teku ljudi v mesta, ne smemo iskati krivde na tem pojavu pri ljudski šoli. Kvečjemu bi prišli do trditve, da to neprijetno družabno ali socialno prikazen zakrivi prosveta sploh in da je prosveta v socialnem oziru nesreča. Ker pa vidimo, da je mestna, prosvetljena civilizacija meščanom ljuba in da si meščani ne žele kmetske preprostosti, moramo reči, da je prosveta sreča, ki ima do nje vsakdo pravico. Mestni prebivalci

zahajajo med kmete na letovišča, občudujejo lepoto narave i. dr., a končno jim ni za življenje na kmetih „denn verbauern wollen sie nicht“. In mislimo, da bi se marsikateri meščan zgražal nad kupom gnoja, ki bi ga naj nakladal na voz in peljal na njivo. Vendar pa svetujejo drugim: „Retour à la terre.“

Ljudska šola na kmetih ne povzroča in ne pospešuje toka ljudi v mesta. Tudi preprečiti ga ne more, četudi bi to storila jako rada. Uvedba telesnega, gospodarskega dela v kmetske ljudske šole ne bo nikogar zadržala na kmetih. Znižala bo duševni nivo kmetov in razlika med probujenimi meščani ter zaostalimi trpini na deželi bo še večja. Toda morebiti se motimo. Poglejmo malo v agrarne razmere. Mislite, da manjka kmetskimi otrokom dela ali navodila do dela?

Učitelji na kmetih se ne sramujejo nobenega dela, zato se jim čestokrat reče, da so „verbauert“. Opravljajo vse opravke, ki se jim ponujajo in vsako delo jim je častno. Vsi seveda ne, nekateri nimajo prilike za fizično delo, nekateri pa žalibog mislijo, da težaško delo ni „standesgemäß“. Je pač križ z ljudmi, ki čakajo trenutka, da sila kola lomi.

Kaj pa je s kmetskimi otroki? Gospodje, ki žele uvesti delo v ljudske šole, ne vedo, da so vpreženi kmetski otroci v delo že kmalu po svojem rojstvu. Štiri ali petletni dečki in štiri ali petletne deklice pometajo sobe, snažijo tla in pohištvo, prinašajo vodo, pokladajo živini krmo, umivajo kuhinjsko posodo i. dr. Šolodolžni otroci so že dela siti, ko še menda nekateri šolski reformatorji v mehkih blazinah spe. Kmetski otroci pasejo, gonijo živino pri poljskih opravkih, nakladajo in vozijo gnoj, nosijo gnoj na vrte in v vinograde itd. Kdor živi med kmeti, mora potrditi, da je res tako. Mojo šolo obiskuje vrsta dečkov in deklic, ki nosijo vsak dan mleko v 8 do 9 km oddaljeni Maribor. In če pomislimo, da prihajajo takšni otroci po 16 do 18 km dolgi hoji še o pravem času v šolo, potem se zavedajo skrbi, dela, gospodarstva menda preveč. Njim ni treba navodila na „Retour à la terre“ ampak navodila do tega, da ne ostanejo celo pri zemlji, da pogledajo malce navzgor v višave duha. In to naj stori za duševno delo vneta, neskrajšana ljudska šola, kakor jo določa državni šolski zakon.

Zato rečem reformatorjem ljudske šole: „Timeo Danaos et dona ferentes“ (Bojim se Danacev, če bi tudi darila prinesli).

Na kmetih delajo učitelji dovolj, otroci skoraj preveč. Tamkaj ni treba reformirati ljudske šole v znamenju fizičnega dela, izgraditi jo je treba v smeri duha, ki šele delo spozna in čisla. Dela tudi živina, a le pod vodstvom človeka. Človek naj dela pod vodstvom duha, pod nadzorstvom skozi šolo izurjene pameti, s pomočjo po šoli izbistrenega razuma.

Drugače stoje razmere v mestih. Mestni učitelji, ako so zrastle v mestih, nimajo prilike spoznavati „lepote“ težkega dela na kmetih, zato ga tudi povprek ne morejo ljubiti ne izvajati. In mestni starši žrtvujejo svoje sinove in hčere učiteljskemu poklicu, da postanejo „gemachte Herren“ „ali gemachte Damen“. A prosim, malenkostno bi bilo, ako bi hotel to reči z namenom žalitve. Človekoljub sem, in želim vsakemu najboljše, sebi dobro, a take besede in govore sem slišal iz ust mestnih skrbnih očetov in mater. Gospodje smo in dame tudi učitelji in učiteljice, samo ne kažimo tega med kmeti v neprimerni obliki.

Glede na priliko fizičnega dela so mestni otroci v pedagoškem oziru na slabšem, v socialnem na boljšem, v skrbi za duševno izobrazbo svojih otrok pretirajo nekateri roditelji v marsičem. Komaj, da pride otrok iz šole, že mora pisati naloge, potem igrati na goslih, na glasovirju itd. Drugi zopet zanemarjajo vse. To pa iz nevednosti, lahkomiselnosti, zaradi siromaštva itd.

Otroci takšnih roditeljev pohajajo po ulicah, zbirajo se na posebnih prostorih, se igrajo in uganjajo stvari, ki nimajo znaka dela, ampak so neurejene zabave. Roditelji čestokrat nimajo opravkov za otroke, ker jih sploh nimajo ali pa jih opravljajo dekle in drugi posli. Zopet drugi hočejo iz svojih otrok nekaj „višjega“, zato jim zavirajo nagon do dela in jih od njega odvrtačajo rekoč: „Pusti to, to bo storila dekla. Takšno delo ni zate.“ Zaradi takšnih razmer nahajamo po mestih, posebno v predmestjih, tolpe dečkov, ki kradejo Bogu dan.

Sploh je zanimivo brigati se za število proizvajalnih delavcev v mestih ter na deželi. Na kmetih opravlja svoje delo gospodar, gospodinja, sin, hči, hlapec in dekla. Vsi delajo in proizvajajo veljave. Po mestih to ni tako. V mestnih obiteljih služi največkrat le oče in pridobiva sredstva za življenje in druge potrebnosti. Mati noče prati, ne šivati, ne umivati kuhinjske posode, niti kuhati noče. Tako je potrebno za varovanje otrok pestunje, za snaženje stanovanja hišine, perice, kuharice itd. Vse to sicer daje drugim priliko do zaslužka, a podraži ljudem življenje ter ima to posledico, da živi po mestih veliko število neproizvajalnih ljudi, ki se jih mora nadomestiti z drugimi. Ako je tedaj meščanom všeč, da prihajajo delavne deklice z dežele v mesto, morajo tudi uvideti, da s tem odtegujejo kmetom delavne moči.

S takšnim razgovorom bi si lahko nakopal zamere, češ, da to nikogar ne briga, koga kdo rabi, kako ga plača, koliko kdo dela in kje dela. Res je tako, dokler gre za pravice posameznika. Kadar pa dozore postopanja posameznikov do javne disharmonije, kakor jo kažejo posledice pretiranega toka ljudi v mesta, tedaj pa imajo zopet posamezniki v interesu javnosti opozoriti na vzroke disharmoniji ter na sredstva pomoči. In to storijo na eni strani reformatorji ljudske šole, ki čutijo in

vidijo, da primanjkuje vedno bolj deloljubnih ljudi in ki trdijo, da nosi del krivde na tem ljudska šola. Na drugi strani dokazujemo mi, kmetijski učitelji, da se navaja kmetijska mladina v zadostni meri k gospodarskim in poljskim opravkom, a da ima mestna mladina premalo navodil do fizičnega dela.

Reforma ljudske šole v smislu odgoje na delo bo tedaj morala pričeti v mestih, na kmetih nima drugega pomena kakor zaviranje duševnega razvoja zraven izvenšolskega dela. Sploh ni res, da bi prinašala vse dobro ali povzročila vse zlo le ljudska šola. Ona sama čaka na to, da bi se družabne okolščine na podlagi naukov družboslovja ali sociologije spremenile tako, da bi imel vsak človek svoj delokrog v gospodarski smeri in užival svoj kos kruha. Ljudska šola že komaj pričakaje dobo, ki se bo v njej upoštevalo in čislalo vsako delo. Toda težaško delo, kakor ga imamo pri kmetijstvu, ne dopušča pri težakih razvoja duha in čuvstva v isti smeri in meri, kakor finejši in lajši opravki po mestih. Odtod prihaja žalibog tisto prezirljivo občevanje med kmeti in meščani, ki razdira medsebojno zaupanje in slogo.

Delo je res izvir in pogoj vse kulture. A to ni znak kulture, ako se tlači delavec v ozadje, češ, da ni dovolj olikan in omikan. To ga napolni z mržnjo in mu potre vse veselje do dela. Zato ne kaže vpregati nekatere iz dela v delo ter jih držati duševno pri tleh. Pri sedanjih razmerah dajte kmetiskim otrokom več duševne šole, mestnim pa več prilike do dela. Pa kako? Javna skrb za mestne prebivalce naj povzroči, da dobe stanovalci v vsaki hiši kos zemljišča na razpolago. To ne bi bilo težko doseči, osobito ne pri novih hišah. Posebno za predmestne prebivalce, ki žive bolj v dotiki s kmeti, bilo bi to kaj umestno. Če ima vsaka stranka le $\frac{1}{2}$ a zemlje za vrt, lahko navaja tamkaj svoje otroke na pripravljanje gredic in k drugim vrtnim opravkom. Boljše vsekakor toliko, kakor nič.

Za kmetijske šole smo zgoraj zavrnilo uvedbo gospodarskega dela v nje. Recimo pa, da bi se uvedlo. Kako naj bi učitelj dejansko učil dečke orati, sejati, sploh polje obdelovati in pridelke spravljati? Če se ne oziramo na sestavine zemlje, gnoja itd., tedaj na kemijo zemlje, nam ne ostaja drugo, kakor mehanična izvedba omenjenih poljskih opravkov, ki jo vsak deček zna brez posebnega učnega tečaja. Vse drugo je skrb in naloga besednega, tedaj šolskega pouka.

V ognju za dobro stvar uvedbe gospodarskega dela v ljudsko šolo so zagovorniki nameravane reforme povedali tudi stavke, ki so v ravnem protislovju in nasprotju drug drugemu. To se sicer lahko prigodi vsakemu človeku. Vendar pa je to velikega pomena, kadar dokazuje, da ne stojte dotičniki na jasnem. Nekje navaja dr. Kleinpeter Götejev izrek: „Eines recht wissen und ausüben gibt höhere Bildung als Halbheit im Hundertfältigen.“ Isti dr. Kleinpeter pravi na drugem mestu: „Vollständigkeit

anstreben, alles lehren, was sich mit dem künftigen Leben des Schülers in Verbindung bringen läßt, also am Lande Landwirtschaft und auf dieser fußend Naturwissenschaft.“

Isto bi lahko drugi trdil o rokodelstvu, drugi o trgovstvu, zopet drugi o obrtniji itd. Brezkončna vrsta želja se nam odpira in vsem naj ustreza ljudska šola. V nekem trgovskem društvu je zahteval nekdo, da bi se naj učili učenci višjih razredov vsaj nekoliko knjigovodstva. Častniki žele, da bi bili učenci izurjeni v vojaški telovadbi in domovinski zgodovini. Drugi bi radi risarje ali godce itd. Tretji so hudi, da se ne umejo učenci na razlaganje in tolmačenje različnih plačilnih nalogov, pozivov, sodnijskih aktov, pisanje pogodb in pobotnic itd. itd. itd. (itd.)ⁿ.

Če kdaj po življenju izkušen in akademično izobražen dohtar v obupnosti nad ljudsko šolo primerja ljudsko šolo s hlevom, in če trdi, da prihajajo iz ljudske šole „trotelni“, mu v luči njegove bleščeče učenosti skoraj ni zameriti. Vprašanje je samo, če bi zamogla njegova učenost in srčna olikanost doseči vse zgoraj omenjeno, od ljudske šole zahtevano. Milijon kron mesečne plače bi mu šlo.

Sicer je lepo, da je občinstvo v zahtevah do ljudske šole tako brezumno idealno. To nam zasigura, da ljudska šola živi in da se za njo skrbi, vsaj z besedami in govori. A nihče ni zadovoljen z njo. In to je zopet lepo. Kajti zadovoljnost povzroči stanje, celo nazadovanje. Le v zahtevah je življenje, ki ga uravna naravno vrvenje. Vsak bi rad reformiral po svojem in vsak dan drugače. Končno se moramo sporazumeti tam, kjer dobi vsak od ljudske šole tisti del duševne podlage, ki lahko z njim prične uk dela, ki mu prija in ga veseli. Ljudska šola ne more strokovno, ampak le medstrokovno delovati in ko bi zamogla vse, bilo bi odveč vse ostalo šolstvo.

(Dalje.)

H. Scharrelmann.

(Pav. Flerè).

I.

Mrzel veter je bril okolo hiše, sneg je naletaval zunaj, jaz pa sem sedel v topli sobi in jemal v roke knjigo za knjigo, ki sem jih dobil danes s pošte. Knjige — dela H. Scharrelmanna. Kopica jih je bila, vse lepo vezane, vse moderno opremljene, kakor so izšle iz založbe Alfreda Jansena v Hamburgu. Listal sem po njih; odprl sem tu, pa prečital stran; pa naprej... tam zopet. To je Scharrelmann? To je oni Bahnbrecher, oni šolski Umstürzler, o katerem sem že čital dosti, slišal dosti in ki sem

ga poznal tako malo? Kaj pa mi pripoveduje? Nič novega; tisto, kar se sliši danes stoinstokrat: „Tako ne gre dalje!“ — „Pouk mora biti živahnější!“ — „Treba je upoštevati pred vsem učenčevo individualnost,“ itd. — stvari, ki jih pridigujejo danes že celo s proforskega katedra najbolj doktrinarski in najbolj pedantni pedagogi. Nevoljen sem odrinil kupček. Za tisti večer.

Drugi večer in mnogo poznejših pa sem sedel in čital, čital; pa si delal zapiske iz Scharrelmanna in svoje opazke poleg. Tako mi je bila duša polna! — Ne vem, če sem jemal knjige v roke, kakor jih je po času pošiljal v svet on sam; in tudi ne menim se za to, ker kolikor manje je v tebi pedanterije, toliko lažje umevaš Scharrelmanna, toliko bolj se naslajaš nad njim. Zato priobčujem te zapiske rajše po naslovih knjig, kakor sem jih čital.

Veseli otroci. — Nasveti za duševno zdravje naših otrok.

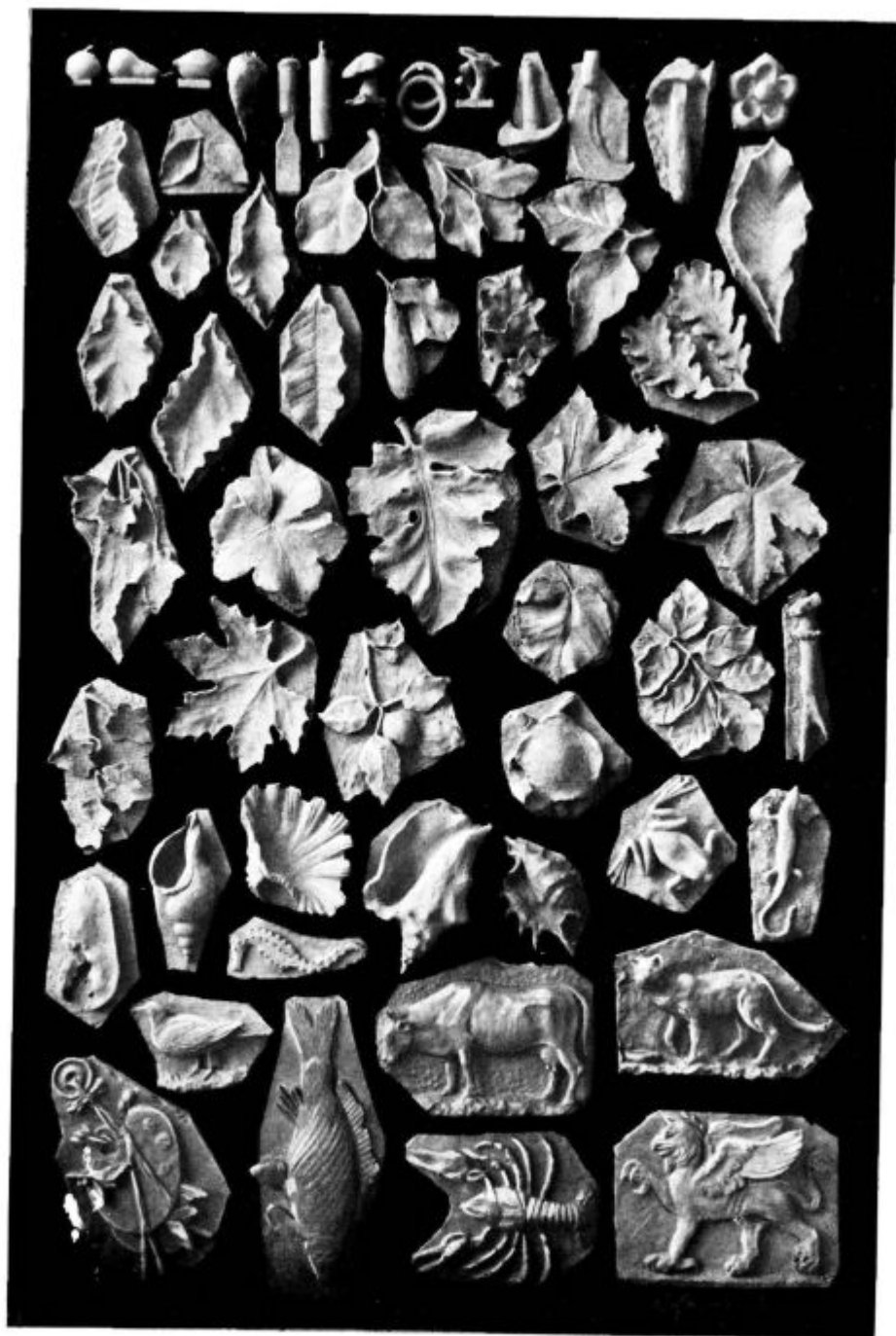
A tako! Učena knjiga, polna psihološke in pedagoške modrosti... Ti hočeš biti kritik? No; tisti, ki si jo prečital in zdaj poročaj o nji! Povej, kaj je na nji dobrega, kaj slabega; kaj bi bilo lahko boljše, kako bi bilo boljše! Oj, prizanesite mi! — Preveč je aktualna vsebina in preveč realni in radikalni so nasveti, da bi jih mrcvaril in trgal. — Veseli otroci! Smejmo se z njimi, tožimo z njimi, glejmo z njimi — pa dobimo vtis o knjigi: o njenih resnih straneh, na katerih so teoretična razmotrivanja; o njenih veselih straneh, ko vam sedi na kolenu malček, pa imate v roki knjigo s podobami in vas otrok — poučuje. Tako se da pisati o knjigi! Z mrkim očesom, s povečevalnim s t e k l o m, z analiziranjem se ne more govoriti o nji!

* * *

I. poglavje: „Šola in življenje“.

Šola in življenje! Kdo bi vaju ne primerjal? Šola, ti po §§ ustvarjena; po §§ misli in psihologije, po §§ potrebe znanosti in znanja... in ti, življenje, utemeljeno samo v svoji potrebi, v svojem egoizmu! Oba vzgajata: pa kako s strahom gre otroček v te, šola! Boji se te, tvoje strogosti, tvojih skušenj! O, v življenje! Klobuk postrani, nasmeh v očeh, v duši, na ustnih — oj, ti trdo, neusmiljeno življenje! — Oj ti, blaga, topla, snažna šolska soba! — Glejta vzgojitelja, kako sta vzgojila! Nepridiprav v šoli — gospod v življenju; aristokrat v šoli — nepridiprav v življenju; in šola je vzgajala, p o u č e v a l a za življenje... Da:¹ „Šola jim ni bila pravična, in za njo je prišlo življenje, ki je v dno presrčnejše in v večjih potezah, ki prime posameznika mnogo bolj umetno, ki je vsem tem ponesrečenim šolskim eksistencam še pravično in ima pripravljen prostorček še za vsakega in da vsakemu njegov delokrog.“

¹ Besede, ki so v „...“, so Scharrelmannove.

K članku „O modeliranju“ v 12. šte. „Popotnika“ 1910.

— Čemu pretiravati? Saj ostanejo vzorni učenci še tudi vzorni ljudje, postanejo še tudi lahko gospodje zlatih ovratnikov in križcev s krono — pa: „Neprimerno veliko število je otrok, ki jih ceni življenje drugače kakor šola.“ — Kaj niso trdni tvoji §§, šola? Kaj je v tvojem organizmu nekaj, kar bi ne smelo biti? — Učiš, učiš, učiš — preveč si učilnica, premalo praktična vzgojilnica! Učiteljstvo pa se potrudi, da jo popraviš! Kaj? „Šele če bodo delili in podpirali boljše prepričanje učiteljstva, s simpatijo starši in vsi oni, ki se interesirajo osebno na vzgojnih vprašanjih, šele tedaj bo mogla postati dejanje reforma.“ — Ne čakati; ne čakati, ker že tudi danes je za starše „resno vprašanje! Kaj naj storim v svoji hiši, da podpiram pravno, duševno in telesno blaginjo svojih lastnih otrok?“

* * *

II. poglavje: „O igri“.

„Ach, wer das doch könnnte, noch ein einziges Mal!“ — kar slišim te, besedilo s tvojo melodijo. Polna so mi ušesa... Otrok? Ni treba! Otroški, da! Otročji, ne! Ampak otroke otročje! — Kako bo otročji ubogi, ki nosi poln cekar knjig v šolo — pa še prej! „Za klavir ji je treba učitelja. Ja, dandanes je treba, da otroci kaj drugega primejo v roke kakor igrače!“ Vidite, pa ste si skvarili otroka; ali veste, če ima smisel, če ima veselje do klavirja? — Igre, igre — in pustite mu troedinost v igri: tri karakteristike, predpogoje vsega otroškega veselja, vse njegove radosti! Troje jo karakterizira: „Izredno oster čut opazovanja in moč predstavljanja, oduševljenje vseh reči s pomočjo otroške fantazije in — last not least — nemirna, vroča vdanost igri, da se v nji popolnoma utopi.“

* * *

Dovoliš, da stopim s teboj, o Scharrelmann, k tvojim otrokom? „U-u-u-u...“ brzovlak! Oj, ti Walter, Herbart — ti, Truda! — Si se smejal? Smejale iz srca? Nasmehnil? Tudi ne. A, duša ti je polna otroškega veselja; kakor bi pomlad zavela čez hribe, da pokliče zvončke k cinglanju, trobentice k trobljenju, vijolice k dehtenju... kakor bi puhtela vonjajoča sopara iz mlade, oživele zemlje... kakor bi se lovili prvi metuljčki po zraku, kakor bi šepetala prva čebelica sestricam v panju o pomladi... Tako mlado ti je bilo v duši!

Ne kupljenih igrač! „In otročje oči počivajo razžarjene na božični večer na vseh teh krasotah pod smrekico, da vržejo par dni zatem že drage reči nepazno v kraj ali da jih raztrgajo in uničijo. Ni škoda za kraj vrženi denar? Ni škoda za veliko, brezkoristno skrbnost materino pri izberi pred praznikom?“

Čemu tvoj tožni izrek, o Bogumil Goltz v tvoji knjigi „Buch der Kindheit“. Izgubili so veselje do igre! O, kaj še! Izgubili so veselje o vstvarjanju — našim malim je treba, da so izumitelji, oni to hočejo biti.

Poslušaj: „In našli smo veselje nad iznajdljivostjo. Veselje na iznajdljivosti? — — — Gotovo, in ravno to je najdražji otrokov zaklad, najsilnejša gonilna moč njegovega razvoja. Vse igre naj bi bile obrnjene na to, če in kako zbujejo v otroku dar iznajdljivosti. Veselje nad iznajdljivostjo! Če se enkrat zbudi, potem se igra otrok vedno in povsod rad, potem se je res navadil igrati.“

Ne kupljenih igrač! Ker „otroci so čudni ljudje. Ampak res je tako: Najcenejše igrače so najboljše. In najcenejše so tiste, ki nič ne stanejo, so reči, ki spadajo dannadan v otrokovo okolico, s katerimi so vzrasli.“

O, otroci so razvajeni, mesto bi bili navajeni! Ampak razvada je prišla siloma, tiransko — siloma se je dalo otrokom igrati, ki jih ne marajo: podarilo se jih jim je, namesto, da bi se jih pustilo v miru. Naši otroci „se ne znajo igrati. Kvečjemu vedo, kako naj narejeno igračo rabijo. Pa narejena igrača dolgočasi tako lahko.“ Otrok hoče sam delati, hoče sam izumiti, zato se tudi kmalu naveliča tiranstva teh mrtvih reči — pa jih pomeče vstran.

Kakšne igrače pa? Surovine!

Hvala ti, Scharrelmann, za tvoj nauk!

* * *

Otroci so izumili v šoli božično drevesce, njegove okraske, okrašenje sobe, pa so naročili učitelju, da to izvede. Oj, ta lepi božič v šoli! Učitelj med učenci: oče med otroki! Oj, ti šola ljubezni!

Kaj pa reče k temu §? Opomin, ukor, prestavljenje... Oj strahopetnosti!

Pod vrsto pa čitam: „Tudi v šoli, kjer se umori toliko otroškega, si ustvari zdrav instinkt zopet pot, če mu le odpre učitelj zadnja vratica“ in ko naročajo učitelju, kaj naj riše: „Da ne narišem nič nerazumljivega za otroke, pustim rajše, da mi omenijo sami vse podrobnosti, ki naj jih napravim. S pomočjo tega prostega sredstva je odraslemu mogoče, da je v vednem stiku s čustvom in življenjem misli otrok.“

Za čustvo in otroško življenje misli mu je — čujte!

* * *

III. poglavje: „O vpraševanju in raziskavanju“.

Poslušam sede tam v kotu, kako razlaga Scharrelmann svojemu najmlajšemu o železnicah... „Da, tako!“ — „Razumem.“ — „Da.“ — „In potem?“ — Kdo pa govori? Kakor da bi bil sam majhen, pa potreben pouka o tem, kako pride voda v kotel, kako se tam greje, kako pride hlap v prekat — pa o vseh podrobnostih, zakaj se kolo zasuče... Tako mi je. Glejte, in jaz sem študiral te vzroke, pa jih znam in vem vse natančno in sem odgovarjal razlagovalcu. Veste zakaj? Zato, ker je človek

v vsem tako podkovan, da ne ve nikdar dosti; pa zato, ker mi je pripovedoval tako zanimivo od prvega začetka navzgor, kakor še nisem slišal in kakor si nisem mogel do danes zapomniti. Povedal mi je tako malo, da so ti koščeki šele zbudili v meni snov, ki mi je znana, da sem mislil o vzrokih šele sam natančneje... In tako je pravil svojemu malemu, ki je lokomotivo le videl od zunaj, ki jo ima tamle v podobinski knjigi naslikano, ki ne ve, kaj je hlap in njega pomen... tako mu je pravil in mali je prav tako razumel ko jaz, samo vedela sva oba različno. — In to je: Kakor so za nas problemi, ki jih deloma razumemo pa nikdar ne vemo, tako je otroku problem ono, kar vidimo mi že davno in vemo že davno. — Zato tudi pove mali, ko je slišal vso zgodbo: „Potem pa dela lokomotiva vedno š-š-š-š-š!“ jaz pa: „To je mehanična uredba lokomotive vsled nje potrebe.“ — Pa sva povedala oba isto!

Zadnji stavek te črtice je:

„Tako sediva midva oba in ogledujeva sliko lokomotive.“

Onadva oba: Scharrelmann in njegov mali. — Kdo neki z večjim zanimanjem?

* * *

„Celo najglobočji socialni problemi zanimajo otroke in posebno takrat, kadar postavi „slučaj“ (t. j. življenje tam zunaj na cesti) otroka enkrat v znani „brutalnosti“ naenkrat in nepripravljenega pred nasprotno stran naše kulture.“

Hodi s svojo devetletno hčerko po mestu... Pijanca vržejo iz gostilne... Žena ga hoče spraviti domov... Pijanec jo udari... Itd. Pocesten prizor. — Oj, koliko vprašanj! In rešitev socialnega vprašanja pove mala: „Oče, policija mora zapreti vse pivnice, da se ne prodaja nobeno pivo več. Drugače ne vem nič.“

* * *

V najznamenitejši mestni hiši so. Kaj pravite, v kateri? V muzeju. No, seveda; saj je to razprava o vprašanjih in raziskavanju!

* * *

Kako je obravnavati vprašanja? Resumiram Scharrelmannova izvajanja:

1. Ne odgovarjaj nervozno in nestrpno!
2. Ne odgovarjaj preveč! Otroka navajaj le, ker hoče samostojno odgovarjati!

3. Bodi pri otroških vprašanjih ti vpraševalec, on tvoj poučevalec!

4. Ne misli nikdar, da je odgovor na otrokovo vprašanje pretežak!

5. Smatraj otroka pri vpraševanju vedno resnim!

* * *

IV. poglavje: „O vstvarjajočih silah“.

Kolikrat se pripeti učitelju, da mora risati: pri nazornem nauku, pri realijah, pri... no, saj ve vsak, kolikokrat. In Scharrelmann je učitelj. Stoji pred tablo, s hrbtom zakriva svoje delo, ker boji se otroške kritike. Gotov je z risarijo: „Kaj je to?“ — „Onkel, dat is ja en Swien!“ (Stric, to je vendar prašič!) In risati je hotel — kravo. Kaj pa zdaj? O, seveda je jezen; pa otroci mu povedo: to manjka, to; to tako, to tako. — O tej uri pravi: „Toliko živahnih četrtur, v kateri bi se delalo tako splošno in s takim zanimanjem, sem doživel malo. In na tihem sem si želel prav pogosto takih trenutkov, tako polnih veselja do dela in vdanosti.“

Izučilo ga je. Riše mlin na veter, t. j.: učenci pripovedujejo, kako in kaj naj riše. Ko je gotov, rišejo učenci to svoje delo v zvezke. Pa pride učitelj risanja, se posmeje risariji na tabli in napravi čeden mlinček v petih minutah. Ampak učenci ga niso prerinjavali z veseljem.

Verjamem. „Otrokom in norcem je treba vse potrditi,“ mi je dejala pogosto mati. Pa je imela deloma prav! Kolikrat otrok sam riše, riše... Kaj je to? — Mhm, ne vem. Prijatelj, kje pa imaš oči? Otrok vidi v tem mesto, vas, gozd, psa, drevo — in ti, modri mož, ne vidiš? „Kakšno mesto? Kje pa so hiše?“ — „Kakšen gozd, kje pa so drevesa? — Godi se ti, da od samih hiš ne vidiš mesta, od samih dreves ne gozda — kaj ne? — Pa vprašuješ preveč! V otrokovi fantaziji je mesto, je gozd. — Pusti mu: „Res je mesto, res je gozd.“ — In s tem si mu napravil veselje; v zavesti je, da je nekaj vstvaril. Kaj forme! Kaj vsi risarski principi, perspektiva! Veselje je tu! Veselje do dela, veselje do vstvarjanja. Karakteristika je glavno, forma je postranska.

Res? „Kdor si je pridobil kot otrok to stopnjo risarskega znanja, kdor se je navadil, se v sliko poglobil, v vse njene zadnje podrobnosti, da jo detajlira in izdela, in kdor se je navadil, da stopnuje svojo zmožnost v izražanju, da lahko vsak predmet zlasti od ene strani karakterizira, da si je prisvojil množino čistih in ostrih predstav, navadil svojo notranjo zmožnost predstavljanja, priučil se je videti posebnost na vsaki stvari; ta si je pridobil velikansko duševno prednost pred mnogimi drugimi ljudmi.“

Ni delal pravilnih form, ni se vadil v risanju šolske ornamentike, pridobil pa si je zmožnost, da gleda v življenju z odprtimi očmi.

* * *

„To velja seveda ravnotako tudi za vsako drugo polje otroške produkcije in v isti meri za šolo in dom.“ — Učitelj Scharrelmann dela poskuse z napisovalnimi vajami in s pripovedovanjem. Odivljen je, da vzklika: „Kako je to pač zdrav in dragocen kapital, ki tiči v takem razredu!“

Oj psiholog! A žalost ti lega v dušo, ker veš, da današnja šola ni mesto, kjer bi smel delati te poskuse; ta naša praktična, za življenje pripravljajoča šola, kjer ima pristop še pred spisjem slovnica, pravopis in — korektura. Korektura ubija samostojnost in veselje — praviš. No, da! Potrebno je tudi? Da! Pa vedno na že doma pripravljenih tleh, na vstvarjenem z veseljem in samostojnostjo — ne pa pripravljati šele tal s korekturo in tal korekturi. — Ti tudi to veš, zato ti lega žalost v dušo: „Še mnogo bo moralo priteči vode s hribov, preden bodo spoznali vsepovsod to nesmisel našega elementarnega pouka in postane naša šola naravnejša in bolj otroška.“

Zato pa doma! Tja se obračajo tvoji pogledi in Bog ti daj, idealist, da najdeš mnogo takih domov, mnogo takih staršev! Tudi mi si jih želimo.

* * *

V. poglavje: „O božji naravi v otroku“.

Nič novega, stara resnica: Kdo naj posluša vedno in same pridige? Sploh, morala, ki jo je treba vedno pridigovati, ni morala. Moralo je treba pred otroci živeti, in če to ni vedno mogoče, jo je treba nazorovati v življenju samem,“ in: „Z otroci govorimo veliko preveč o Bogu in božjih stvareh in tako dosežemo, da o Bogu in božjih stvareh nič ne dožive.“

Scharrelmann je človek ljubezni in globoko religijozen; in zato je tako nasproten vsemu, kar diši po dogmi in po mrtvi črki pouka. On hoče življenja in življenskega pouka v besedi in dejanju in s toplim srcem pa vedrim čelom izpodkopuje iz katekizemskega mrtvila evangelij ljubezni z nasveti in moraličnimi pripovesticami, pa brez „moraličnega stavka“.

* * *

VI. poglavje: „H karakteristiki današnje šole“.

Vsi poznamo in čutimo tezo nepravčnosti današnje šole napram človeku in njegovemu življenju, tako tisti, ki smo v nji, kakor oni, ki stojijo zunaj; pa je tako težko pisati o tej nepravčnosti in njeni škodljivosti, ker se bojimo v svoji komodnosti reforme. Tupatam se vzdignejo reformatorji z odločilno besedo, pa se je spoznalo, da so še večji škodljivci, ker hočejo vzeti ogrodju le današnjo barvo in je z drugo nanovo prevleči — v ogrodje se tudi oni niso hoteli spustiti.

„Malo, pa tisto temeljitejše!“ — Ta temeljitost bi se pa takoj izgubila v zunanjih dogodkih in naštevanjih, le še bolj detajlirano ko prej, in bi se streljalo zopet na drugi strani prav tako preko cilja, kakor je to storil na eni strani vzgojevalni ideal.“

Od spodaj gor! Že starši morajo spoznati potrebo reforme in začeti sami z njo, pa jo zahtevati vsi; zato je Scharrelmannu najnujnejše: „Ustanovitev društev staršev za šolsko reformo!“

To knjigo je spisal za starše učitelj po božji milosti in idealist mogočne duše...

* * *

Danes in pred časi. — Slike in povesti.

Ko sem prečital knjigo, sem začel gledati, kaj je pravzaprav. Zgodovinska knjiga za otroke. Osemnajst povestic; in za nje je potreboval pet zgodovinskih del, da je dobil snov, ki jo je obdelal tako umetniško, da misliš in maješ z glavo: Zgodovinska snov? In vendar je tako! Kar se je godilo pred davnim, davnim časom, kar se godi danes, je vezano tako s seboj, da gledaš preteklost danes, ne kakor bi šla mimo tebe slika v skioptikonu; ne, sam živiš v ti preteklosti; živiš s temi ljudmi govoriš z njimi, čutiš z njimi, dihaš z njimi...

Osemnajst povestic je. Bi pravil o njih vsebini? Ne bodite smešni! Vsebino poznate, vsebino občne zgodovine. Namen.

Torej namen je zgodovinski, t. j. kulturna zgodovina, zgodovina naroda, zgodovina socialno-politična... zgodovina od danes, od včeraj, od predsto, predtisoč, tisoč leti. Poslušajte! Nož je narejen: Bog ve, kdo ga je; Bog ve, kdaj ga je — pa prestopimo vse stadije, ki jih je moral prestopicati ubogi nož do današnje popolnosti. Automobil — pa neokretni vozek iz samega lesa z uprego dveh privezanih volov... „Ljudje so iznašli že tako mnogo čudovitega, da se ne zdi nič več mogoče — in — ljubezen k iznajdbam ne jenja nikdar.“ — Glejte! Moderna v metodi zgodovine zahteva sklepanje iz preteklega in današnjega na bodoče; ali vsaj, iz preteklega na sedanost — oj, otroška fantazija v vstvarjanju, v sklepanju!

Na viteških oblekah študiramo čas vitezov, iz modernega parka na starem okopu sklepamo na velikost in moč mestnega obzidja ter njegove potrebe...

Ne samo, kako je odkril Kolumb novi svet, tudi kaj pripoveduje učitelj — umetnik. Z najizbranejšimi barvami ga naslika, da mora „k a k š e n“ zbuditi zanimanje, ki rodi interes tudi za k a k o in k d a j...

Oj, morje in samo voda, da plavajo po nji ladje, da se kopljejo v njem bogati kopališčni gostje — ne, morje ima tudi svojo zgodovino: pred 300 leti... pa pred 600 leti... ja

„So ist das Meer!
Tausenden gibt es Brot,
Tausenden bring es Tod.“

Narodni zgodovinski praznik rodi socialno-politično zgodovinsko snov. Jaslice ne pripovedujejo le o rojstvu Kristusovem in vseh njegovih znakih, o pastircih, kraljih, o Herodu, nedolžnih otrokih — ne. „V tvoje srce ti morajo priti njegovi žarki, da bo polno ljubezni do Boga in vseh njegovih ljudi. Takrat šele praznuješ pravi božič.“

Kronika je pri hiši, stara knjiga, podedovana od roda do roda. V trde platnice in debelo svinjsko usnje je vezana — in glej! Kronika je zgodovina domačije, pa je znamenita tudi s starimi zaponami in z zaprašenimi listi.

Taka je Scharrelmannova zgodovina.

Epilog zaključuje knjigo. V njem rekapitulira snov in obrazloži pomen zgodovine. „Kakor so pred časom mnogi pripomogli, da so postala naša orodja in vse reči, ki so dannadan okolo nas, vedno lepše, priročnejše in trpežnejše, moramo tudi mi pomagati, da bo nekoč, ko bo že davno ugasnilo naše življenje, vse še boljše in lepše. In to naj se zgodi po našem premišljevanju. Kajti le veruj: Popolno ni nič na svetu! Vse se še lahko izpopolni. In ti smeš in moraš tudi pomagati. Vsak človek naj prispeva, da postane življenje od dne do dne udobnejše.“ — Te zgodovine pa se ne naučimo iz knjige, ampak iz življenja — vedno, vedno... „Knjiga se zapre šele, ko govori smrtni kosec zadnjo besedo, besedo „Konec!“

Zlata domačija. — Za nazorni nauk in domovinoznanstvo.

Aha! Priprave za učitelja! To vzamem danes, to jutri; že gotova učna slika! — Zmotil si se prijatelj. Če misliš o Scharrelmannu, da ti bo pisal šablonske „učne slike“, potem misliš majhno o njem. Ne preparacije, kakor ti jih nudi didaktična šund-literatura, ampak priprave, ki silijo učitelja šele k pripravljanju, ki mu zbudajo silo in moč, da hoče delati, da hoče biti učitelj — je ta knjiga. Novo snov, novo pot ti kaže. Snov; — Scharrelmann sam pravi o nji: „Pozabil sem šteti okenska stekla na našem magistratu, pozabil vestno zapisati, kako visoka je naša cerkev, kdo je modeliral naš vojniški spomenik — ki je seveda v Bremnu prav tako dolgočasen, kakor kje drugje — kdo je ravnokar mestni župan in kdo ni i. t. d. i. t. d. In vendar mislim zagotovo, da bodo tisti, ki bodo rabili to knjigo za preparacijske namene, privedli otroke domovini bliže, kakor če bi bil natančen razgovor o vseh zgoraj navedenih rečeh in bi morali mali temeljito brbrati osnove staroposvečene fijakerske znanosti“, ker: „Ideja naj bi bila vladar v pouku, snov sluga.“

To iz predgovora.

Vem, da je mnogo ljudi, ki mislijo nasprotno; tistim bi ne dal Scharrelmanna v roke; te knjige celo ne — oskrunili bi jo z zmigavanjem in onemoglimi skritimi mislimi — četudi sem sam proti priseganju na evangelij...

* * *

I. poglavje: „Princip nazornosti“.

„Šele razred, ki je trdno prepričan (instinktivno prepričan), da sme svojemu učitelju vse reči, da sme z njim

vse pogovoriti, šele razred, za katerega stoji trdno pribito, da ima njih učitelj ravno tako smisel in ljubezen za vse z napakami in otroško nepopolno kakor za vse popolno in brez pogrška, šele ta razred nudi sploh možnost, da se lahko studira otroško vrsto in otroško нрав“.

Prostosti v šolo! Naša šola je nima — pač ima, pa žalibog le v besedi „učitelj naj individualizira“. Beseda, fraza ostane beseda toliko časa, da se ne bodo napravljali učni načrti na znanstveni podlagi, ampak po pravici in resnici: Vsakemu svoje! . . . toliko časa, dokler bo vladala v šoli učiteljeva volja, in se ne more upoštevati učenčeva. Ne more, četudi zahteva šola, da se mora; iz tolikih protislovij je skrpucana danes šola, da nehote človek vzklikne: Na novo, od spodaj gor!

Kaj je treba otroku? „Popolna in strogo izpeljana nazornost v vsem, kar učitelj govori, piše, riše, pred njimi dela in živi“. Proč s staro čutno nazornostjo, na mesto naj stopi notranja, duševna . . . recimo rajše: Poglobimo čutno in okrepimo duševno! — Pa ne boš mogel tega, dokler „ne boste kakor otroci“: od otrok se uči, z otroci govori, pa izgubiš mnog predsodek in dobiš mnog dragocen migljaj za svoj pouk!

Izpregovori o otrocih, in že smo sredi med njimi. Cela kopica jih je, in nam pripovedujejo o semnju . . . Stojiš in poslušáš: tu se smeješ z njimi, tam pomiluješ, tu se držiš resno — in oni ti pravijo, pripovedujejo vtiske, ki jih je duša polna . . . Polna? Oj, eden — mogoče jih je več — ali eden je, ki je močen, tako močen v svoji svetlobi, da otemne vsi drugi — in tega ti pripovedujejo. Otroci niso umetniki, ki bi opisovali splošno sejem — pač pa umetniki, ki so si vtisnili v dušo en trenutek in ta je popolen. — Pojdi in poslušaj jih; govori njih jezik! . . . „Govor“ pride, kakor je znano, od „govoriti“ in ne od „pisati“. Jezikovni razvoj zato od kraja nima nič opraviti s pravopisjem in slovnico. „Govoriti se navadi otrok edino tedaj, če mu je mogoče, vse izražati z besedami, kar je v srcu“. „Kar zahtevam za otroka pod vsakim pogojem, je sveže in radostno brezskrbno izrabljanje njegovega govornega in predstavljalnega veselja.“ — Poprava pa pride pozneje, mora priti; saj tudi vrtnar obrezuje pozneje drevesca, ampak prvega poganjka vendar ne odreže — pa so obrekovali Scharrelmanna, da hoče pustiti samo otroke delati . . .

Učitelj se uči od otrok! Joj, kako znajo otroci nazorni nauk, pa realije — in navadil jih je učitelj! Razvijal si, stavlil vprašanja, odgovore formuliral . . . Otroci pa so lenarili duševno, pomalem otaje in — znajo . . .

„Notranja zmožnost naziranja postane tedaj najmočnejša, če prednaša učitelj veliko celoto, mesto da bi vpraševal; in postavi med svojim prednašanjem besede tako, da se poišče vse in se nanovo oživi, kar je

bilo v malih na naziralnem materialu, da se lahko stké v novo, pisano preprogo.“ —

Scharrelmann obravnava tako zidanje ceste. — To je „obrnava“? Kje pa je pet formalnih stopenj? Kje pa je priprava? Kje pa je podavanje? — Res tega ne vidiš, pač pa čutiš — in uspeh te „metode“ je tale:

1. „Razmerje med učiteljem in učencem je prostejše, naravnejše. „Ljudje, bodite človeški!“ kliče Rousseau vzgojiteljem, in če je mogoče napraviti naši šoli kak očitek . . .

2. „Učitelj sliši iz otroških dostavkov vedno natančneje, kje je treba iskati prave otroške interese. Sam se uči neizmerno od svojega razreda.“

3. „Apercepcijska zmožnost se poveča.“

4. „Vesetje do spoznavanje raste v nenavadni meri.“

Je dosti uspeha? —

Star princip je, naj deluje ves pouk vzgojno; ampak če ni vsak učiteljev stavek gledan, ostane fraza in ne poganja korenin v duši. Zato je tudi pouk toliko manj vreden, kolikor manj nazorno govori učitelj. —

„Naš čas pa kliče nam šolnikom vedno nanovo:

Ne toliko znanstva — več znanja,

Ne toliko spominske šare — več vpogleda,

Ne toliko prisiljenosti — več prostosti,

Ne toliko sovražnosti napram otroku — **več ljubezni!**“

* * *

II. poglavje: „O z v e z a h“.

„Kolikor naravnejši postane pouk, toliko lažje bo pogršel „učne načrte“, ker potem prevzame življenje samo vodstvo“. — Kaj bo pa z našo šolo? V nazornem nauku, v domovinoznanstvu, v realijah se še dá zvezati z življenjem, če poišče učitelj to zvezo in jo porabi. Pa se bo morala šola navaditi, ker življenje je vedno silnejše, vedno bolj tirja od vsakega posameznika, da se obrača nanj, na celokupnost. Kitajska obzidja padajo bolj in bolj! Odrasel človek mora živeti v življenju, v polnem vrtincu, otrok pa, če to ve, ga vsaj vidi — o, in zanima ga. Zakaj bi mu torej ne dali tega, kar ga veseli, kar ga navdaja z mislijo: Tudi jaz sem že nekaj, tudi jaz sem, da se me upošteva, in zato se govori z menoj, kakor zasluži.

Podati mu je treba. Kako? V petih formalnih stopnjah? „Za popolnoma ponesrečeno smatram „napoved smotra“ Herbartovcev“. Pravzaprav res. Lepo bi se zahvalili mi pri kakem predavanju, da bi nas nahrulil govornik: „Cenjena gospoda! Dovolite mi, da vas poučim o tem in tem . . .“ Brutalnost bi bila to; in otrokova duša je še občutnejša, pa mora prenašati take brutalnosti. —

Za pogosto uporabljajoče zveze in koncentracijske točke navaja Scharrelmann:

Otrok in časopis. — Nikar se ne ustrašimo novosti, rajše je pogledjmo natančneje!

Nesreča na cesti — zakaj, živalstvo, varstvo živali; sanitetni voz, rešilni oddelek, bolnišnica. — Socialna beda; politične novice (seveda ne osebnosti); ekonomija domača, narodna; novice iz tujih dežel — kje so kraji, njih prebivalstvo; iznajdbe; športi; društvena poročila — društvo, njih nameni; atentat — pogubni nauki; štrajki; anonce — Dosti, dosti! Snovi na izbiro, na preostajanje . . . Samo, da bi moralo biti časopisje malo drugačno — ali pa bi se morolo ustanoviti: šolsko časopisje!

O vremenu. — Snaženje cest; snaga sploh; higienični predpisi za različno vreme in letne čase; nevihta — varnostne naprave, zavarovanje isto pri toči; sneg — ubožstvo, socialne razlike; dobrodelnost; velika megla — nevarnosti na planem, na morju; poletje — popotovanje, higienični predpisi za popotovanje.

Šumi od zunaj. —

Izprehodi in raziskovalna potovanja.

Adresna knjiga. — Uprava; upravljanje javnih poslopij; mestne znamenitosti. Čitaj poleg: orientiranje po mestu; namen zemljevidov itd.

Pot v šolo in iz šole. — Toliko snovi, pa tako malo se je uporabljaja.

Pogovori. — Iz vsakega razgovora je prestop v stvarno obravnavo tako lahak. In direkten razgovor! Čim več ga pouk rabi, tembolj postaja ta naraven; tudi so pogovori dobre napeljave k ponavljanju.

Povesti. — Najbolj znana uvedba v pouk, najpopolnejša in najlepša je le povest: največ budi zanimanja, najmanj je prisiljena in najlažje se jo spravi vedno v denar. Samo nekaj je: dobro mora biti premišljena. Nihče ne pade učen iz neba; menda ni nikjer bolj na mestu ta stavek kakor v šoli — in zato se mora učitelj poglobiti v povest. Ni vsaka reč za otroke dobra — in: za šolo vedno najboljša, je že stara zahteva. — Scharrelmann pripoveduje, da upošteva tele točke pri podavanju:

1. „Kinderdeutsch“, otroški govor razumevati in svoj govor in izražanje vedno bolj in bolj poenostaviti, pootročiti.

2. „Vse, kar hočem povedati v besedah, moram videti v svoji notranjosti poprej plastično.

3. pisano življenjsko vrvenje v sebi samemu obrazložiti in

4. zaupati intuitivni duševni moči.“

III. poglavje: „Snovi“.

A. D o m a. Celo doto je prinesel šestletni kodravec s seboj v šolo. In to doto naj uporabimo tako:

1. „Življenje vsakdanjosti naj ostane v otroku vedno nanovo živo. In to je le mogoče, če budimo in ohranjamo otroško veselje do pripovedovanja.

2. otroku je treba odpreti oči nad čudovito lepoto vsakdanje okolice, v kateri živi.

3. naj spoznava vedno globlje odvisnost posameznika od celokupnosti (družine, pozneje občine in še pozneje države in raznih zemeljskih narodov sploh).

4. njegovo ustvarjajočo moč morajo oživljati od učitelja stavljenе produktivne naloge; vzpodbujati morajo lastno delavnost.

5. med družino in razredom mora ostati najtesnejša vez.

6. govor in predstavljanje otrokovo je treba gojiti tako, da mu dovoljuje učitelj vedno ustno udeležbo pri pouku, da vzprejema vse otroške vesti in pripovedi in navaja otroke k ustnemu in pozneje tudi pismenemu sodelovanju.“ —

Kakšno korist pa dobimo od takega dela? Hitro uvidimo, da na ta način vzljubi učenec šolo in učitelja; dobi razumevanje za vso novo snov, ki jo stavimo n a tisto, ki mu je znana; dobi zaupanje v sé in svojo silo.

Snov „Doma“ pa je neizcrpna ne samo za nazorni nauk in domovinoznanstvo, ampak rekel bi: skoro za vse predmete — česar pa ne mislim tu posebe naštevati.

B. N a c e s t i. Seveda ni nič novega stavek, da je cesta prvo razširjenje otrokove domovine. Tudi to ni novo, če išče in najde učitelj — psiholog na cesti množino zvez za nazorni pouk in domovinoznanstvo — nova mi je zanimivost, s katero obravnava umetnik vsako malenkost, ki je obravnave vredna. Seveda „luknja na tapeti ni nič vredna, če ni z njo v zvezi kos človeškega življenja“, in slučajnosti ni treba na cesti. Slučajnosti! „Kdor govori v človeškem življenju o „slepem slučaju“, zagreši žaljenje narave in to je še malo hujše kakor žaljenje veličanstva“. — Pa ima ta Scharrelmannova „wahnsinnige Idee“ kaj opraviti z nazornim naukom, pa z domovinoznanstvom — o ja! Če otrok sme in mora opazovati svojo okolico natančno in spozna v nji vzročnost, dobi pogum! — In učitelj? Oj, ubogi — veliko ti je treba truda, veliko trpljenja, preden prideš na stopnjo, ki jo zahteva tukaj Scharrelmann! Ubogi? — „Če n i s i nadarjen dovolj, še lahko p o s t a n e š s pridnostjo“, te tolaži in vodi dalje. —

Kaže ti — ne, kje smo? — aha! Na cesti, pri domovinoznanstvu. Ne medtem, ko si iskal s pridnostjo, smo že mi pri pravem zemljepisju

— pa nič ne škoduje, lahko nam slediš; Scharrelmann toži, da noče več obravnavati zemljepisja po posameznih delih, ampak kot celoto „Potovanje okolo sveta“. Potujmo poleg! — Tako! In take skupine v celoti bi napravil za vsako zemljepisno snov, ki jo obravnava. Ne samo za zemljepisno, ker „kakor v zemljepisju, je treba poskusiti tudi v drugih predmetih omejitev in ideje za zvezo heterogenih snovnih polj“. — Pri svetovni zgodovini je že mislil na Ahasverja! Vendar je to misel opustil, ker je bližja, če pripoveduje koklja (železna seveda) na bremenskem magistratu, kaj je vse žrla tekom stoletij...

Vidiš, da nisi nič zamudil, prijatelj, v pridnosti, ker smo že zopet na cesti v družbi z malim, „cestnim postopačem“. O, ta ve, kako je na cesti zjutraj zgodaj, kakšne so mesnice, kako odpirajo prodajalnice, kako začno raznašati pismonoše pisma, itd. itd. množica snovi se nam je nabrala in nevedo, kam s temami... „Kdor toži v nazornem nauku in domovinoznanstvu o pomanjkanju snovi, čisto navadno ne vidi gozda vsled dreves“.

Seveda ni novo, da je cesta prvo razširjenje otrokove domovine; a nova mi je zanimivost, s katero učitelj — umetnik obravnava vsako malenkost, ki je obravnave vredna...

Isto je tudi z

C. Raziskovalnimi popotovanji po mestu. Obzorje se širi na isti način in — z istim trudom.

D. Podoba domovine. Iz mesta v okolico, s hriba v dolino, iz gozda na plano, s polja v pečevje, od izvirka k reki, s povodni v sušo nas pelje pot in nas dovede do — zemljevida in astronomskih opazovanj... To že ni več domovinoznanstvo, to je zemljepisje za otroka, ki pa je v vedni zvezi z domovino, z domom. Tu pridemo do vprašanj orientiranja, kako je nastal časomer in dalje iz preteklosti, sedanjosti, bodočnosti v večnost...

E. O ljudeh. „Ljudje, ljudje smo vsi!“ — Če zbudi domovinoznanstvo v otroku religijo, mora iti ta misel kot rdeča nit dalje po vsem pouku; čut odvisnosti posameznika od celokupnosti, čut odgovornosti za vsakega posameznika rodi zapoved zapovedi: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“ —

Tu pridejo na razgovor dela, lahka, težka; stanovi in njih opravi... Problemi; kako nastaja hiša, zakaj je kompas, zakaj teče voda z brega, parnik, — kdo bi vas našteval, katerih množina je zopet neizerpna! Dobrodelne naprave, uprave, naprave na suhem, na vodi, za bogoslužje, za pouk, za trgovinstvo — vse, vse najde tu svoje mesto. — Treba je le imeti odprto oko in priročnost v razumu. —

(Dalje.)

Risanje in rokotvorni pouk.

Piše strok. učit. Drag. Humek.

Uvod.

Pred menoj leži 12. zvezek ukaznega lista, ki ga izdaja ministrstvo za uk in bogočastje. List je z dne 15. junija 1910. l. Na 256. strani se pričinja razpis, ki razpravlja o rokotvornem pouku in geometričnem risanju na ljudskih in meščanskih šolah. Razpis je vreden, da ga podam v prostem prevodu.

„Kjer so na ljudskih in meščanskih šolah uvedli rokotvorni pouk za dečke, so spoznali, da je velikega vzgojnega pomena in da krepko podpira vzgojo obrtnega naraščaja.

Zaraditega je ministrstvo za uk in bogočastje že pred davnim časom dovolilo, da smejo uvesti ljudske in meščanske šole rokotvorni pouk za dečke kot neobvezen predmet, deželni šolski svetom je pa naročilo, naj vsestransko podpirajo taka stremljenja.

Doslej ni bilo videti, da bi se na ljudskih in meščanskih šolah poljno razvijal rokotvorni pouk. Zato naj ukaže deželni šolski svet pristojnim šolskim oblastvom, posebno pa okrajnim šolskim nadzornikom, da delujejo z vsem vplivom na razvitek rokotvornega pouka, posebno v krajih, kjer se kaže potreba z ozirom na ljudstvo.

Ministrstvo za uk in bogočastje hoče tudi dejansko podpreti tako stremljenje z denarnimi podporami, da omogoči vsaj prvo ureditev delavnic na šolah, ki želijo uvesti rokotvorni pouk.

Obenem bi ministrstvo po možnosti podpiralo one učitelje, ki bi se radi udeležili rokotvornih tečajev, da se izurijo v ročnem delu.

Deželni šolski svet naj razmišlja, ali bi ne bilo na mestu, da uvede neobvezni rokotvorni pouk na učiteljiščih. Stavi naj v to potrebne nasvete in naj izdela proračun.

Ob tej priliki naj opomni deželni šolski svet podrejena oblastva in učiteljstvo na ministrski ukaz z dne 8. junija 1883. l., št. 10.618. (M. u. l. iz l. 1883., št. 17), da se sme poučevati poleg prostoročnega risanja tudi risanje z ravnilom in s šestilom, posebno v krajih, kjer zahtevajo to življenske razmere v prebivalstvu. Učiteljstvo naj upošteva ta ukaz v prihodnje bolj, nego gaje upoštevalo doslej in naj se tudi pri prostoročnem risanju ozira na krajevne potrebe.“

Tako najnovejši ministrski razpis na potrpežljivem papirju. Ali naj dolgo in široko razložim, kakšna so dejanja? Čemu neki! Vsak učitelj jih pozna prav dobro, oziroma jih ne pozna, ker dejanj — ni!

Druga za drugo so zaspale šolske delavnice, ki so jih pred več nego dvajsetimi leti ustanovili požrtvovalni tovariši. Pozneje je še marsikdo romal na Dunaj v rokotvorni tečaj. Vesel je bil velikega cesarskega mesta, a v šolski delavnici ni poučeval nikdar. Izostale so podpore in visoki možje so obsodili rokotvorni pouk. Danes ni poleg ministrstva nikogar, ki bi se mu zahotelo razmišljati o stvari.

Dečki, ki zapuste šolo, nimajo nikakega pojma o ročnem delu, in kmet raje za drag denar kupi najpotrebnejše orodje, nego bi si ga ob dolgih zimskih večerih pripravil doma. Redki so že kmečki možje, ki bi znali splesti pehar, košaro ali naramni koš. Toporišča, kosišča, grablje, senene vile in drugo leseno orodje hodijo kupovat k trgovcu.

Vseokrog je polno šivilj, ki rade zaslužijo, in trgovec ima bogato zalogo čipk, pasov, nogavic in druge podobne robe. Čemu torej silite deklice, da v šoli pletejo, kvačkajo, vezejo in šivajo, obenem pa odrekate paglavcem pravico, da bi se izurili v ročnem delu? Oj logika birokratov!

Zato je naše ljudstvo izvečine tako borno in nebogljeno, ko mu za trenotek odreče majka gruda! Zato tako rad igra naš delavec vlogo kulija, čeprav ga je bogato obdarila narava! Zato je v nas tako malo iznajdljivosti in podjetnosti in zato so med nami najboljši obrtniki — tujci! Saj niso imeli dečki v šoli prilike, da bi precenili svoje naravne zmožnosti.

A ne pomore nam jadikovanje. Med učiteljstvom je mnogo zmožnih tovarišev, ki bi se vneto lotili dela, čeprav se niso učili o rokotvornem pouku na učiteljišču. Le eno je potrebno! In ko nam pošljejo to potrebno v obliki kratkega naročila in dolge denarne podpore, tedaj moramo stati pripravljeni, da se smotreno poprimemo nove naloge.

V tem znamenju pričenjam svojo razpravo, ki upam o njej, da bo dobrodošla temu ali onemu tovarišu.

* * *

V prvi vrsti hočem govoriti o risanju z ravnilom in šestilom, nato podam kratko navodilo za rokotvorni pouk, kakršen bi bil potreben našemu moškemu naraščaju po deželi.

Preprosto geometrično risanje gojimo lahko v smislu gorenjega razpisa obenem s prostoročnim risanjem na vsaki ljudski šoli. Tako risanje ni samo izvrstna podlaga rokotvornemu pouku, ampak lahko koristi vsakomur. Gotovo ne škodi kmetovalcu, če si zna za silo sam narediti enostaven narisek vrta, njive ali travnika. Še večje vrednosti bi bilo zanj, ko bi si znal sam narisati preprost načrt, preden prične tjavendan staviti hišo, hlev ali kakršnokoli poslopje.

Drugod so že davno izprevideli, kako velepomembno je pripravljajno strokovno risanje za posameznika vobče, posebno pa za onega, ki se

hoče pozneje posvetiti rokodelstvu. Tudi ko so reformirali risarski pouk, so določili geometričnemu risanju častno mesto. Pri nas je stvar tudi v tem pogledu drugačna, saj niti na učiteljišču ne poučujejo geometričnega risanja. Nekoliko pojmiyo o njem le oni tovariši, ki so slučajno hodili v meščansko šolo ali v realko.

Iskreno želim, naj bi kdo izmed tovarišev po možnosti poskusil, da v tej smeri izpolni risarski pouk na ljudski šoli. Kažipot mu bodi skromno navodilo, ki ga podajam v sledečih odstavkih. (Dalje.)

Fragmenti.

Spillmannove povesti in drugo.

V svoji šoli sem imel navado, da sem v knjižnični uri izpraševal učence čisto na kratko: „Ali ti ugaja ta knjiga? Zakaj ne? Tako sem si polagoma zapomnil vse knjige, ki so ugajale deci, in tudi one, ki zanje ni marala. Naredil sem si cel zaznamek o tem. Čudil sem se, da so vsi otroci povedali o eni in isti knjigi čisto enako. Prepričal sem se, da so otroci sami najboljši kritiki. Ni treba nikogar drugega izpraševati o vrednosti knjige — vprašajte samo otroka, razumnejšega seveda. Mladina je brezobzirna in ne pozna nepoštenosti in — reklame.

Več takih sodb sem si napisal in potem tudi sam prebral knjigo, o kateri sem se pogovarjal z otroki. Tudi pri jezikovnem pouku smo zašli časih do knjig in kaj zanimivi so taki razgovori. Omeniti moram, da sem imel najvišjo stopnjo dotične šole, kjer so bili otroci že dovolj razumni.

Naj naštejemo nekaj knjig, ki so jih otroci posebno ljubili. Prva med temi je skoro gotovo in to bo tudi drugod — „Robinzon“. To je knjiga, ki je govoril o nji že Rousseau jako povoljno, a žalibog, da jo šlo vse za njim. Mladina sicer rada prebira kaj takega, vsa gori za Robinzona, še sanja se ji o njem, a vkljub temu knjiga ni za šolarsko knjižnico. Preveč razburja duha, in zgodilo se je že, da so otroci izkušali posnemati Robinzona; odšli od staršev po svetu — za slavnimi dejanji. To je torej knjiga, ki jo bomo bridko obsodili v — koš z njo, a ne v šolarsko knjižnico. Pač je pa dobra za odrasle ljudi, za preprosto ljudstvo.

Med drugimi knjigami je bilo v naši knjižnici več zvezkov pravljic in pripovedk, legend itd. Vse gradivo te vrste mladini jako ugaja. Sploh kar je iz naroda, to sprejme narod zopet rad nazaj. Mnogo legend imamo, ki so res nad vse krasne. Že od nekaj sem ljubil take vrste blago in

še sedaj mi je to ostalo. Kakor čitamo, nam izda „Družba sv. Mohorja“, legende, ki jih nabira Ant. Medved.¹

Razume se, da so izbirali otroci kaj radi za berivo naše mladinske liste. „Zvonček“ s svojo prelepo vnanjo obliko vleče že same oči, a še bolj pa srca mladih ljudi. To sem opazoval na več učencih.

Če naštejemo še nekaj dobrih Lebanovih povestic, „Knjižic za mladino“ itd., sem z našo ubogo mladinsko literaturo pri kraju. Ostane nam cel bataljon samih indijanskih povesti. Srečni Indijanci! Akoravno izumrje vaš rod, živeli boste vendar uvekovečeni v „lepi“ mladinski književnosti našega naroda. Slava vaših bojevitih in zvijačnih rodov bo živela na veke...²

Bral sem Spillmanna. V šolo mi je zašlo nekaj zvezkov in izposodil sem jih kar otrokom. Vprašam po vsebini. „Neki kralj, Indijanci, razbojnici, Turki itd. . . .“ Samo o tem sem zvedel. Vprašam nekega učenca, ki je prav razumen: „Ali hočeš kako Spillmannovo povest?“ „Hvala, ni nič posebnega!“

To je zbudilo mojo radovednost. Indijanci — in da bi tako hitro izgubili svojo magnetnost?

To se mi je zdela uganka in skoro nemogoče, dasiravno sem na vse mogoče načine odvrčal mladino od takega beriva. Sklenil sem, da preberem tudi jaz kak zvezek Spillmanna. In bral sem. A moje začudenje je bilo vedno večje. Mislil sem, da so to povesti, pisane z ognjem, navdušujoče z zgledi za vse dobro kakor bi se pričakovalo. Toda stran za stranjo same čudovite nemogoče in Evropejcu nerazumljive epizode — prav kakor pri znanih indijanaricah. Toliko so slabše še te povesti, da ni drugega v njih kakor sami nauki, samo moralizovanje. Lepo vas prosim, ljudje božji, kaj ima vendar mladina od tega? Večna pridiga ne zanima tudi najvernejšega poslušalca, zlasti pa ne mladine! Kolikokrat se je to že poudarjalo, a trdoglavim „pisateljem za mladino“ ne gre to do srca. Govoril je že nam Slovincem dovolj o tem Stritar, pokazala pa sta zlasti, — kako naj se piše za mladino, Erjavec in Levstik. Stritarjevi spisi, izšli v „Družbi sv. Mohorja“, so stokrat več vredni kakor vsa, za našo mladinsko literaturo brezpomembna in brezkoristna potovanja Spillmannova. Koliko več bi bili vredni resnični potopisi po tujih deželah kakor te brezsmiselne povesti. Tudi otroku bi se moralo slikati življenje tako kakor je v resnici, pa ne nalašč v napačnih barvah. Še tak človek, ki pozna življenje, se večkrat prevara nad svetom.

Prebral sem torej nekaj Spillmannovk in nato vrgel vse iz knjižnice.

Pri eni („Zlatokopi“) sem vzel svinčnik, in delal opazke ter popravljal napake. Na vsaki strani skoro se dobi med malenkostmi marsikaj gro-

¹ To se je že zgodilo.

Uredn.

² Sedaj imamo že Ganglove, Slapšakove in Rapetove zbrane spise ter „Zabavno knjižnico za mladino.“

Uredn

znega. Ubogi Levstik! Gotovo bi se bil že stokrat obrnil v grobu, da je videl, kako kosmata ušesa imajo tvoji potomci za domači jezik. Vsaj knjiga, ki je namenjena mladini, naj ne bi imela toliko napak! Ta bi morala podpirati to, kar zida šola, ne pa podirati.

Sploh ima učitelj — knjižničar jako težavno delo. Vedeti bi moral o vsaki knjigi, če jo sme dati šolarjem v roke. A kdó naj prebira vse knjige, ki se pišejo „za mladino“? Posamezniku tega ni mogoče!

Nemci imajo na Dunaju posebno društvo, obstoječe iz priznanih pisateljev, pesnikov in v prvi vrsti pedagogov, ki skrbe za to, da se da mladini dobre duševne hrane po knjigi. V dotičnem katalogu vidim vse kaj drugega kakor se prodaja pri nas. Tam ni „indijanarc“ in „Spillmannovk“, ampak dela, ki so doživela svetovno slavo. Koliko lepih stvari bi se lahko prevedlo iz tujih jezikov! Ravno v dotičnem katalogu jih je na izbero. Razni potopisi, prirodoslovni sestavki itd.

Kar imamo do sedaj pri nas, je bore malo, tako da priden učenec lahko v par letih prav počasi prebere vse in s pridom. Imel sem učence, ki so mi prebrali vse, kar sem imel — seveda izčiščenega — v šolarski knjižnici. A delali so si marljivo zapiske, ki sem jih kontroliral, torej menda niso brali samo zato, da bi si preganjali dolgčas.

Marsikaj bi se še dalo povedati. Knjiga za mladino mora imeti tudi lepo vnanjo obliko, ne tako skopariti s papirjem kakor ravno pri Spillmannovih povestih. Boljše je brez slik kakor tako grozovite ko so v raznih „Moronih“ in nekaterih drugih. Saj imamo dobre domače slikarje, ki bodo naredili kaj poštenega in knjiga tudi ne bo toliko dražja. Slovenci smo sicer idealen narod, toda nekatera naša založništva so slabejša — in veliko! — kakor judovska. Kako bomo skrbeli pri deci za umetniško vzgojo, če ji še knjige z lepo vnanjo obliko ne moremo preskrbeti.

Sedaj pa še eno in to je glavno: Ali bi se ne dalo med nami osnovati društvo, ki bi pospeševalo razvoj naše mladinske književnosti? V ta namen bi se izvolilo več mož — književnikov in pedagogov, ki bi presodili vsako novo knjigo, jo sprejeli v katalog ali pa zavrgli. Večina do sedaj izdanih knjig bi se morala na novo pregledati, popraviti in nepotrebna mesta (v Schmidu!) izpustiti. Katalog za mladino priporočljivih knjig bi morala imeti vsaka šola in dolžnost vseh vodstev, oz. krajnih šol. svetov bi bila, naročiti priporočene knjige. To bi se dalo čisto lahko in z malimi težavami izvršiti.

Knjige naj bi bile enake velikosti, kar bi bilo bolj pripravno za lep red v knjižnici, in izhajale naj bi v naši (Učiteljski) tiskarni.

Knjižničar.

Književno poročilo.

O c e n e.

Koščević Vekoslav, Slobodno risanje. (Sloboda o uzgoji, medje umjetnosti i metoda slobodnega risanja) Zagreb, 1910.

Predaval na prvem „informativnem tečaju o svobodnem risanju,“ ki ga je priredilo „Hrvatsko društvo za pospeševanje vzgoje“ v Zagrebu dne 5., 6. in 7. avgusta 1909.

Kakor veli naslov, obsega brošura na svojih 33 straneh tri dele pod zgoraj navedenimi nadpisi.

Prvi del pobija z rezkimi besedami današnji način prisilne vzgoje, ki hoče nekako uniformirati duha vseh učencev. Od različnih osebnosti zahteva iste uspehe, pita vse z isto hrano in se ne ozira na različne interese učencev. — Svoje nazore podpira s karakterističnimi citati, izmed katerih razodeva jako važno mnenje Dr. Viljem Ostwaldov: „Ako ozbiljno želimo, da se naš državni život podigne, moramo našoj školi staviti najglavniji zadatak: budjenje in njegovanje snažnih i samostalnih duhova...“

Učenec naj se uči predmete, ki se za nje najbolj zanima. V njih bode napredoval, v drugih ne bode dosegel velikih uspehov.

S temi načeli prehaja predavatelj na bistvo svobodnega risanja ter razlaga, kako se prične in kake namene ima. „... da risanje ne smatramo samo vježbom u prikazivanju onoga, što je lijepo, nego je to sredstvo za izricanje misli, to je pravi govor duše, govor kao što je i pismeno izražavanje misli govor.“

Svoje nazore podpira s kulturno zgodovino in preide k risanju po naravi, zametuje predloge, govori o obravnavi ornamenta na „slobodni način“ in stavi tu zahtevo: V vsem risanju, ki ga bode gojila hrvatska deca, se mora zrealiti individualnost hrvatskega naroda.

Dalje obravnava po Lessingovih nekoliko zastarelih nazorih o Laokoonu, po svojih lastnih zanimivih izkušnjah in mičnih zgledih vprašanje, ki si ga je stavil pod zgoraj omenjenim naslovom drugega dela. Tu prihaja do zaključka, „da svaka vrsta izricanja misli ima svoje medje, svoj način, svoje područje“... „Učenik raste bez brige, a učitelj mu brižno prinosi hranu i to baš onakovu, kakova mu najbolje prija. Učenik ne smije osjetiti medje umjetnosti, a učitelj ih ne smije nikad smetnuti s uma“.

Tretje podavanje ima naslov: Zgled učnega pota za svobodno risanje v vseh razredih ljudske šole.

Tu se pisatelj podrobneje peča z metodo risanja na raznih zgledih za I. razred do V. razreda ljudske šole. Tu se omenja, kaj naj se riše in materijal, s čimur se dela. Vaje se vrše v obliki ilustriranja pripovedk in povesti, barvanja brez obrisovanja s svinčnikom, izrezovanja barvnega papirja, modeliranja, ornamentiranja projekcijskega risanja in perspektive.

Učitelj sicer riše na tablo, a ne zahteva prerisovanja svoje risbe. Ozira se spretno na letne čase in važne dogodljaje v otroškem življenju. V svojo risarsko snov sprejema predmete iz narave in ne izključuje na nobeni stopnji ljudske šole človeka.

Slednjic opominja učitelja, naj se ozira na industrialno tendenco risanja. „Mi treba, da uputimo svoju mladež na industriju, da Nijemci,

Madžari, Česi i drugi narodi ne budu išli preko naših glava na Balkan. „... učitelj neka ne pregni mjeru, jer bi risanje postalo jednostrano. Naše risanje neka bude ni eksperimentalno, ni skroz unjetničko, ni znanstveno ni industrijalno, nego neka bude slobodno, neka sve ove grane goji i neka u svakom momentu čuva učenikovu individualnost“.

Brošura, prevedena že na ruski i u bolgarski jezik, je važen pojav na šolskem obzorju. Vredna je, da se ž njo sezna tudi Slovenec, zlasti mladi učiteljski naraščaj, ki bode mogel čitati to podavanje brez posebnega truda v originalu.

Tu so izraženi važni nazori skrajne levice današnjih modernih risarjev učiteljev. — Če tudi bi imel čitatelj tu pa tam male pomisleke o razodetih nazorih, treba je, da se čita podavanje do konca in premotri celoten utis.

Nihče ne bode odrekal temu delcu velike važnosti in ideje, ki so tu izražene, naj mu bodo znane ali nove, ga bodo veselile.

Kdor jih pozna, se bode radoval, da so i v hrvatskem bratskem narodu našle svojega apostola; komur pa so neznane, temu bodo odprle nov svet na polju risanja. S.

Fr. Milčinski: „Pravljice“. Z risbami. G. Birrolle in M. Gasparija. — Zal. L. Schwentnerja. Cena elegantno v platno vezan iztis 4 K, po pošti 4 K 20 h.

Naši dnevnikari so že iz večine govorili v kratkih besedah oceno o tem delu in je priporočali zlasti kot mladinski spis. Stvar je namreč ta: kakor hitro je napisana kje kakšna pravljica ali bajka v malo bolj ali manj pravljичnem slogu, pa pravijo kritiki kar hitro: „Mladinski spis“. Večkrat se nam je Slovencem zgodilo to in otroci so bili bogatejši za eno krivico. Zato pa dandanes človek res nekako skeptično jemlje v roke take priporočane mladinske spise in desetkrat bi se premislil, ali naj da knjigo v roke mladini ali ne. Res je: pravljice so najlepše, kar se more nuditi iz literature mladini; najlepše in najboljše — če so take. In Milčinskijevim radi priznamo to vrednost, da so pisane umetniško, v lahko umljivem, celo otroško naivnem tonu. „O dušici majceni, ki ni smela v nebesa“ ali „Krivični mlinar in njegova hčerka“, „Vila“, „Mamica in mačeha“, „Desetnica“ — to so stvari, ki jih danes lahko postavimo z mirno vestjo in odkritim veseljem na mladinsko mizo, — četudi frči po zraku „perje“, ker je zmanjkalo „listja“. —

Reveži smo še in gotovo še ni otroška psihologija tako globoko proučena, da bi smeli z gotovostjo trditi: „To je za otroka najboljšo!“ Največji pedapsihologi priznajo, da poznamo otroka v to veliko, veliko premalo. In če trdim jaz, da so zgoraj omenjene stvari tako izvrstne, ne trdim pravzaprav ja z, ampak otroci. Tako napravim. Knjiga se čita v šoli skupno — se mora pač obrniti urnik na steni narobe, da se dobi čas — in otroci kritizirajo. Kritizirajo njih razžarjeni obrazi, njih razvnete oči, njih radostni vzkliki...

Tako so ocenili otroci tudi Milčinskega „Pravljice!“ Te za najboljše, druge pa tudi ne za slabe.

Nekateri moralisti bi se sicer zgražali nad tem, da se pusti v šolo „Zakon, zakon, ti si svet!“ pa „Trdoglava in Marjetica“, „Omerja in Omerko“ — no, tem gospodom, zavzetim za dušni blagor svojih malih

rečem: „Ne boste jih pohujšali s temi drobnimi zrcni, tako čistimi in jasnimi, brez pege — če jih ne boste s svojo moralo!“

In zato: „V šolarsko knjižnico pa na mladinsko mizo ta nov biser otroške slovenske literature!“ —

Še eno, dve o risbah! Odličan slovenski dnevnik je zapisal, da ne stojte risbe na isti višini z besedilom. Jaz risb nisem gledal in na tehniko se ruzumem zelo, zelo malo — risbe pa sem čutil; doma sem bil z njimi, ker so v resnici takole kosi iz damačije, pa polni mehkode. Gaspari je znan za najboljšega mladinskega slikarja, in Birrolla tudi ni napačen, četudi je malo bolj trd; pa tudi njegove risbe so dobre. Res je, da nekatere bi lahko izostale, n. pr. na str. 7., 30. in še nekatere. Ampak mislimo si ilustratorja, ki se naj poglubi v vsako stvarino, pa če ga tudi ne miče. — Izvečine pa tudi one ne pogrešajo mladinske toplote in otroške naivnosti.

Cena knjigi je visoka za nas uboge, pa ne pretirana; boljše pa je, dati za dobro blago pošteno ceno, kakor pa, da „dober kup ljudi razdeva“. —

* * *

Še nekaj mi leži na srcu. Pred dvema leti že je izdal L. Schwentner knjigo „D ž u n g l a“ (angl. spisal R u d y a r d K i p l i n g), povest o Mavgliju, volčjem pastorku, ki ji je menda še tudi danes zaprt vhod v marsikatero šolarsko knjižnico, in jo pogreša še marsikatera mladinska knjižna miza. Tej knjigi je cena 3 K. —

Takole si delamo mi sami visoko ceno dobrim delom. Krištofa Šmida pa Hofmanna smo natlačili za cen denar v vse predale, vzlic temu, da je jezik tak, da se ne nauče otroci iz njega nikdar prida, vsebina pa je —; domače blago pa zaostane. Založnik mora nastaviti višjo ceno, da pokrije vsaj deloma stroške, publika se pa jezi nad visoko ceno, pa se noče pomeniti z založnikom: „Ti meni to, jaz tebi to; v koncesijah živimo!“

Pav. Flerè.

Novosti.

Računica za ponavljalne, oziroma kmetijsko-nadaljevalne šole. Sestavil L j u d e v i t S t i a s n y. Cena vezani knjigi 90 h. Na Dunaju. V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig. 1911. — To je naslov knjigi, ki smo jo res potrebovali, katero pa danes le naznanimo pridržujoč, si stvarno oceno za eno prih. številik.

Tvrška Freytag & Berndt, Dunaj, VII. Schottenfeldgasse 62, je izdala za leto 1911 prometni zemljevid. Cena 2 K 40 v je jako nizka, če upoštevamo praktično vrednost tega zemljevida, ki obsega vse železniške postaje Avstro-Ogrske, enotirne in dvotirne železnice, brzovozne črte, poštno in avtomobilske zveze, vse poštno postaje in medsebojno razdaljo vseh važnih prometnih točk v kilometrih. Zraven tega vsebuje zemljevid tudi koledar za leto 1911 ter je zaradi tega prikladen, da se ga v šolah itd. obesi na steno.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Današnja priloga ilustruje članek „O modeliranju“, ki smo ga priobčili v 12. številki lanskega Popotnika. Naj jo p. n. odbiralci blagovolijo uvrstiti v ta letnik.

Učitelj — folklorist. Učitelj K. A. Polánek je dajal lansko leto učencem naloge: romanje, žegnanje, zimski večer pri nas, vernih duš dan, božične prazne vere in navade itd. in je našel v njih dosti dobrih folklorističnih podatkov, ki imajo svojo vrednost pri narodopisnih študijah dotične občine. Nato se je odločil, da bo letos sistematično zbiral skupno z učenci podobne spomenike o navadah, pregovorih, verah itd. Učenci so mu pomagali z velikim navdušenjem in so že nabrali dosti gradiva o nekdanjem in sedanjem življenju ter precej tipičnih podob (fotografij). Ta zbirka s podpisi in skupna podoba vseh mladih nabirateljev je dragocen spomenik v šolskem arhivu. Tako poroča češki pedagoški tednik „Komenský“. Koliko lepih in zanimivih zbirk bi lahko nabrali na ta način tudi naši učitelji ter jih polagali v šolske arhive ali pa jih oddajali zgodovinskemu društvu.

Izrezovanje v ljudski šoli. A. Krátky poroča v „Komenským“ o uspehih, ki jih je imel v svojih razredih v izrezovanju. Otroci izrezujejo kaj radi figure raznovrstnih predmetov iz raznobarnega papirja. Na 1. stopnji je izrezovanje bolj igrača, na 2. pa že začenja učitelj z resnim delom, na 3. stopnji dobivajo učenci šele pravega zmisla za oblike in barve. Pri nekaterih učencih je seveda ves trud zaman, če nimajo daru za lepe oblike. Kakor risanje, tako delimo tudi izrezovanje v 3 dele: 1. izrezovanje po pameti, 2. po narodi, 3. ornamentalno izrezovanje. — Seveda te vrste pouk ni brez stroškov, kajti razen barvnega papirja je treba dobrih škarij in papirja na podlepovanje. V velikih razredih je težko nadzorovati učence, vsled tega je v njih izrezovanje precej nevarno. Pri majhnih učencih naj odpade ta pouk. — V prilogah priobčuje pisatelj nekatere vzorce, ki jih pregledno popisuje. — Samo teoretično navodilo k izrezovanju ne zadošča; učitelj se mora sam izvežbati v izrezovanju in poskusiti vse praktično. Edina vaja vodi k spretnosti v tej stroki.

P.

„Škola“, list za učiteljstvo i prijatelje škole, postane z novim letom glasilo „Učiteljskoga društva za grad Zagreb i okolico“ in bo prinašala v posebnem oddelku društvene vesti in predavanja društvenih članov. Tako bo se še bolj razširil ta list, ki izhaja že 21 let. Urednik in izdavatelj mu je gosp. Stjepan Širola. Naročnina znaša 4 K na leto. — Dvojna številka 11.—12. iz l. 1910 ima sledeče članke: Aleksander Kešuc, Determinizam i vzgoj. Volja ni svobodna, ampak je posledica spoznanja in čutenja. To se upošteva v kazenskem pravu, kjer olajšujoče okolnosti znižajo kazen. To je tudi važno za vzgojitelja, ki mora gojenca utrditi v prenašanju bolečin in neprijetnosti, da s tem zmanjša vpliv čutov na voljo. Na drugi strani pa mora okrepiti dobra spoznanja, kar se doseže le s temeljitim poukom. Zato škoduje preobilnost učne snovi. — Anka Bočina, P o d d o j m o m n a p r e d k a. Vzgojitelj mora iz časovnega napredka izbrati primerna sredstva za vzgojo mladine. — Stjepan Širola, Razvitak pučkoga školstva u gradu Zagrebu. Za šolsko razstavo o priliki 25 letnice „Učiteljskoga društva za grad Zagreb i okolico“ je priredil g. Širola tabele in diagrame, iz katerih se vidi, da je število ljudskih šol v Zagrebu od 13 v letu 1885. narastlo na 25 v l. 1910, od teh je 14 mestnih, 5 samostanskih, po 1 moška in ženska vadnica, izraelska, evangeliška, srbska in madjarska šola. Učiteljev in učiteljic je bilo 73 v letu 1885. ter 165 v letu 1910. Število šolo obiskujočih otrok je v istem času narastlo od 3121 na 5554. Najlepši napredek kaže šola kr. og. državnih železnic (madjarska), ki se je otvorila l. 1896. s 120 otroci in 2 učiteljema, a je imela lani 449 otrok in 10 učiteljskih oseb. V sreč

Hrvatske se 449 otrok vzgaja v madjarskem jeziku in duhu! Lep je napredek šolstva v Zagrebu, a še veliko se mora storiti, ker so šole skozinskoz prenapolnjene. — J. A., Esperanto i učiteljstvo. Navaja hrvatsko esperantsko literaturo in našteva ugodnosti, ki bi jih učitelj imel iz znanja tega svetovnega jezika. — Šime Vudy, Povišice mirovine umirovljenim učiteljima. Ta zahteva se v članku utemeljuje. — A. K. Bilogorski, Popis žiteljstva i učiteljsko zvanje. Sodelovanje učiteljstva pri ljudskem štetju škoduje šoli, škoduje učiteljstvu na zdravju in na ugledu, a nagrada zato nikakor ni primerna, dostikrat je sploh ni. Zato bi se naj učiteljstvo osvobodilo tega dela. — A. Dabinović, Praktična predavanja o njegovanju zubi Učna slika za enorazredno nerazdeljeno šolo.

Šolske in učiteljske vesti.

Prva šolska čitalnica v Avstriji je bila otvorjena te dni v jubilejni šoli v Strašnicah pri Pragi. Otvoritev čitalnice za šolske otroke je važen kulturni čin.

Sprejemanje čeških otrok v nemške šole protipostavno. Upravno sodišče je te dni razpravljalo o pritožbi treh čeških krajin, ozir. okrajnih šolskih svetov proti naučnemu ministrstvu radi sprejemanja čeških otrok v nemške šole. Upravno sodišče je ugodilo vsem trem pritožbam ter razveljavilo odredbo naučnega ministrstva kot nezakonito z utemeljitvijo, da je za sprejemanje šoloobveznih otrok načelno merodajna samo narodnost, narodnost otrok pa karakterizuje znanje učnega jezika. Naučna uprava torej nikakor ni upravičena spravljati šoloobvezne otroke v drugojezične šole.

Mohamedanska šolska enketa. V Sarajevu so imeli te dni najuglednejši mohamedanci posvetovanje, ki se je tikalo izključno reforme mohamedanskega šolstva. — Sklepom teh posvetovanj pripisujejo veliko važnost, ker so se moslemi, kakor je razvidno iz njihovih listov, odločili odnehati od svojih starih tradicij glede verske konfesionalne vzgoje mladine ter uvesti tudi za moslemsko mladino splošno ljudskošolsko naobrazbo

Ruska gimnazija v Parizu. Te dni se odprla v Parizu prvi razred ruske gimnazije, ki se bo polagoma izpopolnila v vseh osem razredov. Šolnina za učence na tej gimnaziji znaša 500 frankov na leto. V Parizu živi 50.000 Rusov.

Organizacijo ogrskega učiteljstva je razpustila vlada 3. grudna p. l., ker je v svojem društvenem glasilu zagovarjala podržavljenje šolstva in sekulariziranje cerkvenega premoženja na šolske namene. Društvu so zaplenili ves denar in vse knjige.

Učitelj brez službe je na Češkem 500. Pedagoški tednik „Komensky“ dolži preveliko število samostanskih učiteljišč, da provzročajo ogromno nadprodukcijo učiteljstva.

Celibat učiteljic. Učiteljice se smejo moštiti brez vseh ovir v Belgiji, na Angleškem, Francoskem, Finskem, Nizozemskem, Laškem in v Združenih državah. V Švici je dovoljena moštitev le v 4 kantonih, v Avstriji pa z dovoljenjem deželnega in okrajnega šolskega sveta na Štajerskem, Kranjskem in v Galiciji. Nobenih določb glede moštitve učiteljic ni v Dalmaciji in na Slezkem, v ostalih deželah pa odpuščajo učiteljice iz službe, kadar se hočejo moštiti. — V vsej Avstriji je bilo 1900. l. omoženih učiteljic 2014; izmed njih je bilo 751 brez otrok, 861 jih je imelo enega ali dva otroka, 298 tri ali štiri, 100 pet do osem otrok in 4 več nego osem otrok. Po „Komensky“.

Šolstvo na slovanskem jugu.

Srbske šole v Macedoniji, ki jih je zaprla turška vlada v dobi preganjanj Srbov, se letos zopet odprajo. Teh šol je nad 300. Vlada je odredila, da se odslej ne sme zapreti nobena srbska šola brez dovoljenja carigradske vlade.

V **Bosni in Hercegovini** je izdala uprava leta 1908/9 za ljudsko šolstvo 1,962.176 kron, za vojaške potrebe 6,084.000 kron in za orožništvo 4,512.334 kron. Ena ljudska šola pripada tukaj na vsakih 117 km² in na 3613 prebivalcev. Šolo obiskuje samo 16% šoloobvezne mladine.

Višješolski vestnik.

Na **švedskih realkah** in ostalih šolah zahtevajo švedski generalni konzuli uvedbo ruščine namesto angleščine in nemščine že v nižjih razredih.

Ljudskošolski učitelji smejo obiskovati vseučilišča na Nemškem. Tam je 21 vseučilišč, izmed katerih sprejemajo na vseh razen v Freiburgu, Heidelbergu in Rostocku tudi ljudskošolske učitelje kot redne slušatelje filozofije; če imajo učitelji še zrelostni izpit iz latinščine, jih sprejemajo tudi na pravnških fakultetah. Na filozofski fakulteti študirajo večinoma pedagogiko, filologijo in naravoslovne vede. Po „Kom.“

Statistika usposobljenostnih izpitov za srednje šole. V zadnjem šolskem letu (1909/10) je na avstrijskih vseučiliščih napravilo 792 kandidatov usposobljenostne izpite za srednje šole; prejšnje leto pa 753. Na posamezna vseučilišča pa se razvrste tako-le: na Dunaju letos 240 (lani 205), v Inomostu 43 (37), v Gradcu 52 (43), v Pragi na češkem vseučilišču 201 (210), v Pragi na nemškem vseučilišču 68 (88), v Lvovu 86 (86), v Krakovem 79 (59) in v Černovicah 23 (25) kandidatov.

Razne vesti.

Češki pedagoški muzej. Praga ima sedaj nanovo urejen pedagoški muzej na Mali strani. Knjižnica šteje nad 9000 zvezkov, po večini modernih čeških in drugih pedagoških del.

Proti pričanju šolskih otrok v sodni dvorani se je izrekel profesor Baginski v Berlinu. Na Švedskem ne smejo pričati otroci do 16. leta na sodišču.

V **Novem Jorku** raste prebivalstvo tako naglo, da so šolske oblasti začetkom vsakega leta v zadregi zaradi šolskih prostorov. Letos je bilo treba naglo poskrbeti 60.000 otrokom novih šolskih prostorov. Največje pomanjkanje šolskih prostorov je v delavskih delih.

Koncerti za mladino. Koncertno podjetje Gutmann na Dunaju namerava odslej prirejati popularne koncerte, ki bodo namenjeni predvsem šolski mladini. Koncerti bodo ob sobotah popoldne in nizka vstopnina naj omogoči vstop tudi revnejšim učencem kakor i najširjim slojem prebivalstva. Prvi tak koncert se je vršil 29. decembra m. l. — Vzporedi bodo obsegali orkestralne ter solistične točke, upoštevajoč muzikalno apercepcijsko moč mladosti. S poljudno razlago vsebine in oblike se bode skrbelo, da bodo poslušalci posamezne skladbe i umevali. — Mladinski koncerti so se najprej sistematično uvedli v Hamburgu, kjer so sedaj že prav udomačeni. V pretečenem šolskem letu je bilo tam 8 mladinskih koncertov, katere zelo izdatno podpira mestna uprava. Na vzporedih teh koncertov so bile instrumentalne in vokalne skladbe. Od prvih je omeniti overture in sinfonične stavke naslednjih skladateljev: R. Wagner, Water, Mendelssohn, Rossini, Kreutzer, Mehul, Beethoven, Haydn, Gluck in Schubert. Plesne skladbe Čajkovskega, Berlioz, Meyerbeera, Mendelssohna in Strauša. Razen tega so se proizvajali odlomki iz raznih oratorij. Razen imenovanih instrumentalnih del so se seznanili učenci še z najvažnejšimi zborovimi skladbami, osobito stareje dobe (moški in mešani zbori). Koncerte so vodili različni dirigentje in pri vokalnih točkah so nastopala različna pevska društva. Za šolsko mladino je bila razen imenovanih koncertov še ena operna predstava v gledališču. Oddalo se je povsem 16.812 vstopnic za učence in 2052 vstopnic za mladino, ki je že zapustila šolo.

H. D.

Analfabeti v Evropi. Nek švedski statistik je glede evropskega šolstva prišel do sledečih podatkov: V posameznih državah pride na 100 prebivalcev nastopno število analfabetov: Romunija 75, Srbija in Rusko 62, Portugalsko 60, Bolgarija 53, Italija 31·3, Avstro-Ogrska in Grško 30, Nizozemsko 2·1, Angleško 1, Francosko 2, Dansko 0·2, Nemčija 0·05, Švedska in Švica 0·01. Od vseh otrok v starosti od 6. do 15. leta obiskuje šolo le 50% redno. Evropa šteje 465.451 šol, 1.050.634 učiteljev in 41.281.691 učencev.

Kako množijo ruski mušiki? Naslednje, sicer ne posebno enostavno postopanje pri pismeni množitvi naj nam kaže, kako se isto izvršuje ponekod na Ruskem. Množenec in množitelj se zapišeta drug pod drugim. Množinec se deli zaporedoma z 2, in sicer tako dolgo, da se pride do končnega števila 1; pri tej delitvi se ostanki zmiraj kratkomalo ne upoštevajo. Množitelj se istotako množi zaporedoma z 2, in sicer tolikokrat, kolikorkrat se je delil množenec z 2. Vsi zmnožki, ki stojе pod neravnimi deljenci, se seštejejo in vsota je končni zmnožek.

N. pr.: $49 \times 28 = 1372$

49 (: 2) 24, 12, 6, 3, 1

28 (× 2) 56, 112, 224, 448, 896

28 + 448 + 896 = 1372.

Ali: $213 \times 517 = 110.121$

213 (: 2) 106, 53, 26, 13, 6, 3, 1

517 (× 2) 1034, 2068, 4136, 8272, 16.544, 33.088, 66.176

517 + 2068 + 8272 + 33.088 + 66.176 = 110.121.

Veliki dar češki „Šolski Matici“. V Toplicah na Češkem je umrl te dni železnični inšpektor Lad. Kuchynka, ki je zapustil vse svoje premoženje — okroglo 300.000 kron — češki „Šolski Matici“. Toplice so po večini nemško mesto, pokojnik je občeval tam samo v nemški družbi in je imel tudi za ženo trdo Nemko, ki je bila zelo delavna v tamkajšnjem damskem odseku „Schulvereina“. — Zato ta dar zbuja v nemški javnosti veliko razočaranje, v češki pa radostno iznenadenje. Pokojnik je ostal kljub narodnostno neprijaznim razmeram, v katerih je živel, dober Čeh, kar je pokazal s svojo zadnjo voljo.

Omožena šolarica. V Milwaukee v državi Colorado (Sev. Amerika) se je oženil James H. Tylor z dvanajstletno šolarico Marijo Mitsched. V prvih tednih je jela mlada žena zanemarjati šolo, in soprog je dobil od šolskega ravnateljstva sledeče pismo: „Kakor je iz seznamka o šolskih zamudah razvidno, Vaša 12letna gospa že delj časa ne hodi v šolo. Ker je to zanemarjenje šole protizakonito, Vas opozarjamo, da bi bili šolski uradi prisiljeni proti Vam nastopiti z globami ali z zaporom, če Vaša gospa v petih dneh ne pride v šolo. — Možitev še ne oprošča od šolskega obiska.“

Umeten les. Vse je že umetno — zdaj celo les. Na Nemškem je vzel Holbing že patent na umetni les. Umetni les se dela iz šote in apna sledeče: šota se dobro izpere, zmeša z ugašenim apnom in nekaterimi drugimi snovmi, nalije se v forme in močno stisne, da gre voda kolikor mogoče iz mase, nato pa se na zraku posuši. Ta umetni les je trpežnejši od navadnega, ker ne gnije in ne gori. Da se tudi lažje obdelavati. Pripraven je predvsem za tla, stropе itd. V Ameriki že delajo tovarne za izdelovanje umetnega lesa.

RAZPIS NATEČAJEV.

□ □ □

Učiteljske službe.

Štev. 836.

V političnem okraju Brežice popolniti so sledeča mesta učiteljev oziroma učiteljic.

I. V šolskem okraju Kozje:

1. Na trirazredni ljudski šoli v Bučah III. pl. razr., stalno;
2. na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Petru pod sv. Gorami, III. pl. razr., stalno;
3. na dvorazredni ljudski šoli v Olimjem III. pl. razr., stalno oziroma provizorično;
4. na dvorazredni ljudski šoli v Zagorju II. pl. razr., stalno.

II. V šolskem okraju Brežice:

1. Na štirirazredni ljudski šoli v Globokem II. pl. razr., stalno;
2. na štirirazredni ljudski šoli v Kapelah III. pl. razr., stalno.

Prosilci za te službe morajo priložiti prošnjam izpričevalo o zrelosti oziroma učiteljski sposobnosti ter dokazati, da so avstrijski državljani (domovnica) in sposobni obeh deželnih jezikov, ter vložiti njih prošnje do 7. februarja 1911 pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Brežice, dne 7. januarja 1911.

Štev. 2657/10/P.

Na trirazredni ljudski šoli na Ptujski gori se bodé stalno namestila nadučiteljska služba z dohodki po II. krajnem razredu in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto, ki morajo biti usposobljeni za pouk v obeh deželnih jezikih in za veronauk, naj vložijo svoje prošnje, z izpričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita ter z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu na Ptujski gori do 25. januarja 1911.

Okrajni šolski svet v Ptuj, dne 12. decembra 1910.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

Štev. 2570/10/P.

Na šestrazredni ljudski šoli pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah se stalno namesti služba učiteljice z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 15. januarja 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah, pošta Juršinci.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet v Ptuj, dne 5. decembra 1910.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

Št. 548.

Na šestrazredni, s prov. paralelko k 6. razredu, v II. plač. razredu stoječi ljudski šoli pri Sv. Petru pri Radgoni (Gornja Radgona), šolski okraj Gornja Radgona, namesti se stalno služba učiteljice.

Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožne prosilke za to mesto naj vložijo svoje z zrelostnim izpričevalom, z izpričevalom o učiteljski sposobnosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva opremljene prošnje predpisanim službenim potom do 20. januarja 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Petru blizu Radgone, pošta Radgona.

Okrajni šolski svet Gornja Radgona, dne 11. decembra 1910.

Predsednik:

Bouvard s. r.

Štev. 1129/10/O.

Na štirirazredni ljudski šoli v Ormožu se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po I. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 1. februarja 1911 pri krajnem šolskem svetu v Ormožu.

Krajni šolski svet v Ormožu, dne 21. decembra 1910.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

V šolskem okraju Ljutomer se namestita stalno naslednji učiteljski službi:

1. Na petrazredni, v II. plač. razredu stoječi ljudski šoli pri Sv. Križu blizu Ljutomera, služba učitelja oziroma učiteljice;

2. na petrazredni, v II. plačilnem razredu stoječi Franc Jožefovi dekliški ljudski šoli Ljutomer okolica, služba učiteljice.

Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožni prosilci oziroma prosilke za eno teh mest, naj vložijo svoje z zrelostnim izpričevalom, z izpričevalom o učiteljski sposobnosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva opremljene prošnje predpisanim službenim potom do 20. januarja 1911 pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 10. decembra 1910.

Predsednik:

Bouvard s. r.

Štev. 1011/10/III.

Na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Rupertu v Slov. goricah namesti se do konca januarja 1911 služba učiteljice z rednimi dohodki po III. krajnem razredu, in sicer stalno.

Redno opremljene prošnje je vposlati krajnemu šolskemu svetu pri Sv. Rupertu v Slov. goricah, pošta Sv. Lenart, do 31. januarja 1911.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Sv. Lenart, dne 13. decembra 1910.

Predsednik:

Weiß s. r.

Štev. 1012/10/III.

Na štirirazredni ljudski šoli pri Sv. Barbari pri Mariboru se namesti do konca januarja 1911 služba učiteljice z rednimi dohodki po III. krajnem razredu in s sprostim stanovanjem, in sicer stalno.

Redno opremljene prošnje je vposlati krajnemu šolskemu svetu pri Sv. Barbari pri Mariboru do 31. januarja 1911.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Sv. Lenart, dne 13. decembra 1910.

Predsednik:

Weiß s. r.

Štev. 2726/10/P.

Na štirirazredni ljudski šoli v Majspergu se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 31. januarja 1911 pri krajnem šolskem svetu v Majspergu.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet v Ptuj, dne 28. decembra 1910.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

Štev. 2/11/O.

Na trirazredni ljudski šoli pri Sv. Bolfanku na Kogu, se stalno namesti služba učiteljice z dohodki po II. krajnem razredu.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 31. januarja 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Bolfanku na Kogu.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet v Ormožu, dne 1. januarja 1911.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.

Štev. 48/11. P.

Na štirirazredni ljudski šoli pri Sv. Janžu na Dravskem polju se stalno namestita služba učitelja in učiteljice z dohodki po II. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci in prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 15. februarja 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Janžu na Dravskem polju, pošta Ptuj.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet v Ptuj, dne 14. januarja 1911.

Predsednik:

Dr. Netoliczka s. r.